

**Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta**

Domácí násilí z pohledu nezletilého dítěte

Diplomová práce

Autor: Bc. Petra Matková

Vedoucí práce: Mgr. Petr Studenovský

Datum odevzdání 28.5. 2007

ABSTRACT

Recently about the phenomenon home violence is speaking very often. This problem doesn't make of light and a lot of countries including the Czech republic make some precautions, which defend against this phenomenon. These precautions will be safeguard citizens and minor children. Especially minor children play a main role in these cases. These informations are brought in a lot of statistical indexes.

First step of notification of this phenomenon was passage of the bill about protection from home violence.

Objective of this work is outline actually problem of home violence in the Czech republic. Theoretic part is about forms, kinds and reasons home violence and give a question what is home violence? Pay attention to theory of reason a home violence and a violence behave.

Very important is a hazard factor including a violence behave, which start a home violence.

Next chapter is about a profile of offender, other part is about a law in the Czech republic and other countries. In this context of passage of the bill develop some interventions centres, which help victims of a home violence. Just these centres play main role in the system of helping and fill a coordination role.

Next chapter is about the minor children, importance of a family, a reason of physical punishment. Last chapter of the theoretic part is about activity non-profit-making organisations, which help victims of a home violence and lower the results.

The practical part is aimed of found out a knowledge the minor children about a home violence and investigate their act and behave in risk's moments. This part finds out how much they are inform and if they take part in schools activity about home violence.

Next chapter takes heed of services social and legal care of the children. Especially takes this chapter heed of quality this service.

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat Mgr. Petru Studenovskému za odborné vedení této práce, za cenné rady a připomínky a Tomáši Božoňovi za technickou podporu.

.....

podpis

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zdravotně sociální fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích 28.05. 2007

.....

podpis

1	Současný stav.....	- 7 -
1.1	Vymezení základních pojmů	- 8 -
1.2	Definice domácího násilí	- 9 -
1.3	Druhy domácího násilí.....	- 10 -
1.4	Formy domácího násilí	- 11 -
1.5	Teorie vzniku násilného chování	- 12 -
1.5.1	Teorie vzniku příčin domácího násilí	- 12 -
1.5.2	Rizikové faktory pro vznik domácího násilí.....	- 13 -
1.6	Profil pachatelů domácího násilí.....	- 15 -
1.7	Právní zakotvení	- 16 -
1.7.1	Historie domácího násilí	- 16 -
1.7.2	Zákon o ochraně před domácím násilím.....	- 17 -
1.7.3	Legislativní úprava v jiných zemích.....	- 19 -
1.7.4	Legislativní úprava v Rakousku	- 19 -
1.7.5	Legislativní úprava ve Velká Británii.....	- 20 -
1.7.6	Legislativní úprava v USA	- 21 -
1.8	Intervenční centra	- 23 -
1.8.1	Činnost intervenčních center (IC).....	- 23 -
1.8.2	Činnost IC dle procedurálních standardů.....	- 24 -
1.8.3	Činnost IC dle personálních standardů	- 26 -
1.8.4	Činnost IC dle provozních standardů.....	- 27 -
1.8.5	Práce s klientem intervenčního centra	- 28 -
1.8.6	Zřizování IC	- 29 -
1.9	Děti jako účastníci domácího násilí	- 30 -
1.9.1	Rodina a její význam pro dítě	- 30 -
1.9.2	Vliv tělesných trestů na psychiku dítěte	- 30 -
1.9.3	Vliv domácího násilí na dítě	- 31 -
1.9.4	Sociálně právní ochrana dětí.....	- 32 -
1.9.5	Práva dítěte	- 33 -
1.9.6	Bezpečnostní plán pro oběti domácího násilí	- 35 -
1.10	Aktivity nestátních neziskových organizací	- 38 -
1.10.1	Zařízení poskytující pomoc obětem domácího násilí	- 39 -
1.10.2	Zařízení pro pomoc obětem domácího násilí v Jihočeském kraji.....	- 41 -
2	Cíle a hypotézy	- 42 -
3	Metodika	- 43 -
3.1	Charakteristika souboru	- 43 -
3.2	Použité metody a techniky průzkumu.....	- 44 -
3.3	Vlastní realizace výzkumu.....	- 45 -
4	Výsledky.....	- 46 -
4.1	Výsledky– nezletilé děti.....	- 46 -
4.2	Výsledky– pracovníci SPOD	- 58 -
5	Diskuze	- 75 -
6	Závěr	- 79 -
7	Seznam použitých zdrojů	- 82 -
8	Klíčová slova.....	- 88 -
9	Přílohy.....	- 89 -

Úvod

Česká republika patří mezi relativně vyspělé státy, v posledních letech nastal velký posun v mnoha oblastech, nicméně v oblasti páchání domácího násilí je situace pořád velmi závažná a Česká Republika zaujímá ve světových statistikách přední místa ve výskytu domácího násilí. Mnoho prací bylo zaměřeno na problematiku zneužívaného a zanedbávaného dítěte, v této práci se však zaměříme na problematiku domácího násilí v rámci poskytování služeb obětem domácího násilí, tedy i nezletilým dětem. Práce je zaměřena na nezletilé děti a to proto, že jsou ve většině případů svědky odehrávajícího se domácího násilí. Pozornost bude také věnována nově přijatému Zákonu o ochraně před domácím násilím. Předtím, než se budeme zabývat zákonnou úpravou, je nutné, abychom se problematice domácího násilí věnovali v obecné rovině, tedy co vlastně je a není domácí násilí, jaké jsou jeho druhy, formy. V teoretické části se budeme zabývat samotnou teorií vzniku násilného chování a rizikovými faktory, které jsou pro vznik domácího násilí uváděny jako nejčastější, nastíníme zde také profil pachatelů domácího násilí. Poté se můžeme zaměřit na vlastní pomoc obětem domácího násilí v širším kontextu. K této pomoci patří činnost intervenčních center, pomoc poskytovaná oddělením sociálně právní ochrany dětí, ale také samotná práce policie, soudů a jiných součinných orgánů. Oddělení sociálně právní ochrany dětí poskytuje pomoc obětem podle Bezpečnostního plánu pro oběti domácího násilí. V zemích Evropské unie již byl Zákon o ochraně před domácím násilím přijat v letech dřívejších a proto se také zaměříme na obsah zákonné úpravy tam. V závěru teoretické části se budeme také věnovat dětským právům, aktivitám nestátních neziskových organizací a nastíníme zde také stručný přehled ostatních institucí, které poskytují pomoc obětem domácího násilí, konkrétně pak v Jihočeském kraji.

Abychom zjistili aktuální stav v Jihočeském kraji, budeme se v praktické části věnovat kvalitě poskytovaných služeb obětem domácího násilí ať už se jedná o samotnou činnost oddělení sociálně právní ochrany dětí či intervenčních center. Zaměříme se také na zjištění informovanosti nezletilých dětí o domácím násilí, setkali-li se s ním a jak by se v případě, že by byly jeho svědkem, zachovaly. Pozornost bude

také věnována institucím, které poskytují pomoc takto zasaženým jedincům, konkrétně pak zmapování těchto institucí.

1 Současný stav

Fenomén domácího násilí zcela popírá význam rodiny, toho, co by měla znamenat. Je odrazem porušování lidských práv a ponižování jedince, jež se neslučuje se základními právy člověka. V České republice se domácí násilí vyskytuje nečastěji ve formě fyzického násilí v kombinaci s násilím psychickým. **(11,15)**

Žádná z forem násilí není přípustná a proto je zásah ze strany státu zcela legitimní. Na prvním místě je vždy bezpečnost jedince a ochrana jeho práv. Podle statistik Bílého kruhu Bezpečí, který se specializuje na pomoc obětem domácího násilí, každý šestý občan přiznává násilí ve svém partnerském vztahu. Tři pětiny obyvatel starší 15-ti let znají domácí násilí z doslechu, 71% populace uvedlo, že domácí násilí je závažný čin, který nelze tolerovat. Pouhá necelá pětina obyvatel uvedla, že ví, jak v případě domácího násilí jednat.**(15)**

1.1 Vymezení základních pojmů

Před stanovením vlastní definice domácího násilí, je nutné vymezit si základní pojmy, aby bylo možno správně porozumět danému obsahu.

Násilná osoba je osoba, která ohrožuje osobu jinou na životě, zdraví, svobodě či lidské důstojnosti a s takto ohroženou osobou obývá byt, dům nebo je s ní v intimním, rodinném či jiném vztahu a vzhledem k minulosti, v níž byly incidenty a riziku reálného ohrožení, lze na základě předešlé dokumentace předpokládat, že se násilná osoba bude i nadále chovat vůči ohrožené osobě násilně. (39)

Vykázaná osoba je násilná osoba, vůči které bylo uplatněno policejní vykázání podle § 21 zákona o Policii ČR, aby opustila společné obydlí a zdržela se navazování jakéhokoli kontaktu s ohroženou osobou. (39)

Ohrožená osoba je osoba, vůči níž je domácí násilí směřováno a s násilnou osobou obývá společné prostory a je či byla s ní v intimním vztahu. (39)

Vykázáním se pak rozumí oprávněný policejní zásah do soukromí, který spočívá v povinnosti násilné osoby opustit společné obydlí a jeho bezprostřední okolí. Toto rozhodnutí se řídí § 21 zákona o Policii ČR nebo soudním rozhodnutím o předběžném opatření. (39)

Uživatelé sociálních služeb se rozumí osoba, které jsou podle zákona o sociálních službách, poskytovány sociální služby. (39)

Poskytovatelem sociální služby je fyzická a právnická osoba, jež je zařazena do registru poskytovatelů sociálních služeb a splňuje podmínky vymezené zákonem o sociálních službách. (39)

Nezletilé dítě je každá lidská bytost, jež je mladší 18 ti let. (28)

1.2 Definice domácího násilí

Domácí násilí je jednou z nejčastějších forem násilí vůbec. Jedná se o týrání osoby, toto týrání je opakované, postupně dochází k nárůstu intenzity útoků. V literatuře je toto násilí označováno jako násilí na pokračování, které mnohdy končí smrtí napadené osoby. Nejčastěji k němu dochází v soukromí a proto jej lze jen velmi těžce kontrolovat. (37)

K základním znakům, které jsou pro domácí násilí charakteristické, patří jeho opakování a dlouhodobost, čímž se rozumí, že se nejedná o jednorázový incident, k útokům docházelo již v minulosti. Takto vedené útoky mohou trvat i několik let a mohou vyústit v tragédii a ve většině případů probíhají skrytě. Na začátku se většinou jedná jen o mírnější formy útoků, intenzita se pomalu stupňuje a v mnoha případech končí útoky proti holému životu. Během takto narušeného soužití se střídají fáze klidu, agrese a opětovného usmiřování, postupem času se však fáze klidu zmenšují a naopak fáze agrese se prodlužují. (11)

Domácí násilí je vždy vědomá činnost, dochází zde k závislosti oběti na pachateli, pachatel se snaží získat nad obětí moc (11,40)

1.3 Druhy domácího násilí

Ještě, než se budeme věnovat konkrétnímu vymezení domácího násilí, je nutné zdůraznit, že každá literatura uvádí jiná členění. Některé publikace vyčleňují zvlášť násilí emocionální a sociální, někde vymezeno zvlášť není a spadá pod násilí psychické.

Násilná osoba a ohrožená osoba jsou ve velmi blízkém vztahu, domácí násilí se může odehrávat jak mezi mužem a ženou v partnerském vztahu tak i mezi rodiči a dětmi, prarodiči či mezi druhem a družkou ve společném bytě či domácnosti. (11)

Tyto osoby jsou tedy vzájemně propojené, ať už po stránce finanční, citové a sociální. Ve většině případů mají spolu děti, nemovitosti a účty, i toto je jeden z důvodů, proč je tak těžké opustit společně obývaný byt.

Fyzické násilí– zde spadá kopání, fackování, škracení, popálení, ohrožování zbraní, házení nebezpečných předmětů, znehybňování oběti např. přivazováním, pálení a v konečném stádiu vražda. (15)

Psychické násilí– ponižování, vyvolávání strachu, neustálá kontrola nad činnostmi, podceňování či zesměšňování uvnitř rodiny i mimo ji, izolace od přátel, známých, výslechy, vyhrožování zmrzačením. (15)

Sexuální násilí– vynucování různých sexuálních praktik až po znásilnění.

Ekonomické násilí– tady nejčastěji pachatel omezuje oběť ve finanční oblasti, tzn. že neposkytuje oběti dostatek finančních prostředků, není výjimkou, že pachatel zakazuje oběti chodit do práce a nebo jí nutí, aby mu odevzdávala výplatu. (15)

V praxi se však nejčastěji setkáváme s kombinací těchto forem, společným rysem je snaha ovládat druhého člověka. (33, 47)

1.4 Formy domácího násilí

Sociální izolace– násilná osoba znemožní oběti styk s příbuznými, dochází k absolutnímu uzavření rodiny, zákazu telefonování, vycházení, nařizování, co si má oběť obléci. V kontextu ovládnutí dochází k vyčerpávajícímu dohledu nad životem oběti. (15)

Zastrašování- násilná osoba používá křik, demonstruje svoji sílu a moc, vyvolává v druhé osobě pocity strachu, ničí majetek, týrá zvířata, které má oběť ráda, vyhrožuje svým odchodem, v terminálním stádiu může dojít až k vraždě dětí nebo partnera/partnerky, odnětí dětí. (15)

Vyčerpávání– neustálé přikazování práce, která nemá smysl, odpíráním jídla i pití.(15)

Citové týrání– opakující se nadávky, kritizování, vyvolávání pocitu viny za situaci, odpíráním pozornosti, ale také demonstrací milostného poměru s jinou osobou.(15)

Ekonomické týrání– nemožnost chodit do zaměstnání, přidělování kapesného, neustálá kontrola nákupů, neposkytování finančních prostředků na potravu, oblečení, neplacení nákladů spojených s bydlením, nerespektování potřeb dětí. (15)

Vydírání– hlavním prostředkem vydírání jsou děti, násilník označuje oběť jako špatnou matku (popř. otce), navádění proti druhému rodiči, výhrůžky, že pokud oběť odejde, pak už své děti nikdy neuvidí. (15)

1.5 Teorie vzniku násilného chování

Odhalování kriminality je ukazatelem míry úspěšnosti státu, jak zabezpečit a ochránit své občany. Obecně se uvádí, že násilí vyvolává agrese. Agrese znamená úmyslné násilné jednání, ubližování a napadání, kdežto agresivitou se rozumí tendence ubližovat, tedy připravenost k agresi. Samotná agrese pak může směřovat vůči druhým lidem či vůči vlastní osobě – autoagrese. Každá ze společenských věd zaujímá ke vzniku agrese jiné stanovisko. Sociologie uvádí jako teorii vzniku agrese působení nepříznivých sociálních procesů, psychologie pak jako následek patologického způsobu interakce mezi osobami navzájem nebo jednotlivcem a společností. Psychiatrie uvádí, že agrese je druh deviace. Násilná trestná činnost je charakterizována mimo jiné vysokou latencí. Český národ i nadále považuje domácí násilí jako problém mezi jedinci, nikoli jako problém společenský. V mnoha případech je vražda spontánní reakcí na nevyřešené konflikty. (15)

1.5.1 *Teorie vzniku příčin domácího násilí*

Od 80. let 20. století se začíná kriminologie věnovat problematice domácího násilí. Začíná si uvědomovat, že domácí násilí je nejméně kontrolovatelnou a nejvíce podceňovanou formou násilí. Tendence směřují k omezení výskytu domácího násilí. První teorií vzniku domácího násilí je teorie individuálních faktorů, spočívá ve vnitřní psychice obou partnerů, specifických rysech osobnosti či psychopatologii osobnosti. (15)

Druhá teorie sociálně psychologických faktorů poukazuje na zážitky z dětství. Je zde zdůrazněno, že některé výzkumy prokázaly, že muži spíše inklinují k opakovanému násilnému soužití s partnerkou na rozdíl od žen, které se dalšímu násilnému vztahu vyhnou, pokud byly v minulosti v takovémto vztahu. V této teorii je také obsažena teorie o mezigeneračním přenosu násilí, zejména pak u mužů-pachatelů a žen-obětí. (15)

Sociálně kulturní faktory, jako další teorie, uvádí, že příčinou domácího násilí je sociálně strukturovaná nerovnoprávnost a kulturní postoj a normy v rodinných vztazích. Feministický výklad rozlišuje násilí intimní, tedy mezi partnery a násilí v širším pojetí, tedy v rodině. (15)

Z jiného pohledu jsou teorie rozčleněny na teorie jednofaktorové, kde spadá teorie psychologická, podle níž jsou příčiny domácího násilí v pachatelově osobnosti, biologicko-genetická, jež se zaměřovala pouze na obecné predispozice a sociologická, ta je v kontextu s genderovou teorií, tedy že domácí násilí je produktem mužské společnosti a souvisí s uplatňováním moci ve společnosti. V moderním pojetí příčin vzniku domácího násilí však vystupují teorie multifaktorové. Do nich spadá příčina v makrosystému, jež se opírá o vůdčí úlohu mužů, v ekosystému, ten se opírá o životní situace, nízký příjem, vzdělanosti a nedostupnosti sociální sítě. Další složkou multifaktoriální teorie je příčina v mikrosystému, ta je zaměřena na rizika plynoucí z podstaty rodinného života, rolí v rodině a znalost partnera, v ontogenetické příčině, která přihlíží zejména k individuálním charakteristikám pachatele a oběti a jejich vzájemné interakci. (15)

Všichni autoři se pak shodují na tom, že ke vzniku domácího násilí vede nespokojenosti, negativní hodnocení partnerova chování, nerovnoměrné rozložení sil a útoky vedoucí ke snižování sebeúcty.(15)

1.5.2 *Rizikové faktory pro vznik domácího násilí*

Nejčastěji se uvádějí nerovnost pohlaví, mladší věk (18 – 30 let), chudoba, odluka, kriminální kariéra, nezaměstnanost, drogy, nesezdané soužití, základní vzdělání, etnická otázky, vyrůstání v násilných rodinných vztazích. (15)

Domácí násilí se odehrává ve všech vrstvách, ve všech generacích. Jedná se o celospolečenský problém, který potřebuje zásah zvenčí. Oběť často nemá dostatek síly a odhodlání, aby dokázala násilníka opustit. Stále je nutné si uvědomovat, že ji mezi obětí a pachatelem je citové pouto, pouto, které bylo na začátku společného soužití a trvá pořád. Je těžké opustit milovaného partnera. Po celou dobu trvá strach oběti o sebe

sama a hlavně o děti. Navíc oběti pocítují odpovědnost za vzniklou situaci, v mysli se objevují výčitky a pocit, že žena selhala. Tato těžká situace je doprovázena strachem, strachem z ostudy, ze ztráty podpory nejbližších, společenského vyloučení a v neposlední řadě také existenčního zabezpečení. Absolutní nepravdou je tvrzení, že se násilí ženě líbí. (15)

1.6 Profil pachatelů domácího násilí

Při sestavování profilů pachatelů domácího násilí se vycházelo z výpovědí obětí, soudců, pracovníků sociálně právní ochrany dětí a neziskových organizací a z výzkumů. Ke zdrojům agresivního chování patří trvalé osobnostní založení, jež je ovlivněno výchovou a dědičností, drobná mozková poškození, dyadické reakce, kdy dochází ke střídání provokace a reakce. Bílý kruh bezpečí pak uvádí, že násilníci pocházejí ze všech socioekonomických vrstev, etnických, rasových a náboženských skupin, chování násilníků se pak výrazně liší na veřejnosti a doma, jsou žárliví a majetníci, kontrolují své partnerky, prokazují snahou izolovat partnerku od rodiny a přátel, často je přítomen alkohol a drogy. Dále se uvádí, že násilníkům chyběla v dětství pozitivně vnímána postava otce a žili v rodině se silnou patriarchální strukturou. (15)

Pachatele domácího násilí pak lze rozdělit na dvě velké skupiny a to na skupinu sociálně problémovou a na tzv. „násilníky dvojí tváře“. Pachatelé z první skupiny pchají násilí nejen doma, ale i na veřejnost a mívají záznamy v trestním rejstříku. Pachatelé druhé skupiny působí dojmem silného, úspěšného muže, který je schopen zajistit svou rodinu, nespĺňuje však všechna kritéria a propadá frustraci, ta se projeví demonstrací síly vůči členům své rodiny. (15)

Existuje mnoho různých členění, usuzuje se však, že silným článkem u všech pachatelů je skutečnost, že sami vyrůstali v násilí, objevují se u nich vlastnosti jako je např. egocentrismus, proradnost, absence pocitů viny a studu, impulsivnost, schopnost manipulovat s druhou osobou, chybí jim empatie, tolerance. Je důležité, aby byli všichni pachatelé domácího násilí posuzováni zcela individuálně. (15)

1.7 Právní zakotvení

1.7.1 *Historie domácího násilí*

Po celou dobu byla existence domácího násilí vnímána jako problém zcela soukromý. Postupné změny začaly až po druhé světové válce v důsledku emancipace žen. V USA v sedmdesátých letech dvacátého století se objevuje snaha učinit z tohoto soukromého problému problém společenský. Otevřeně se začíná hovořit o zneužívání, znásilňování a týrání, ke kterému dochází v rodinném kruhu. Vznikají první azylové domy pro ženy a krizová centra. V roce 1985 byla přijata rezoluce potírání domácího násilí na VII. Kongresu OSN o prevenci kriminality a zacházení s pachateli v Miláně a Doporučení výboru ministrů Rady Evropy o násilí v rodině. Zde bylo domácí násilí definováno a jsou zde předloženy návrhy k jeho řešení. Deklarace OSN o odstranění násilí páchaného na ženách byla schválena v prosinci 1993 Valným shromážděním. **(15)**

Vídeňská deklarace byla přijata v červnu 1993 na Světové konferenci o lidských právech, v ní je poprvé požadována odpovědnost státu za strukturální podmínky, jež mohou násilí podporovat nebo omezovat. Pekingská deklarace byla přijata v září 1995 na Světové konferenci o ženách, kde je poukazováno na diskriminaci žen a bránění jejich schopnosti rozvinout se. **(15)**

Asijské pacifické fórum o ženách a právu na rozvoj v roce 1990 také definovalo násilí na ženách, obdobně bylo také násilí na ženách definováno v Panamerické smlouvě, v Bostonském programu, v tom je mimo jiné uvedeno, že násilí nemusí obsahovat pouze fyzický kontakt. **(15)**

Před tím, než vstoupil v platnost samotný zákon o ochraně před domácím násilím, vycházela česká justice z trestního zákona, kde byly vymezeny jednotlivé trestné činy. Tyto činy lze kvalifikovat zejména jako činy: násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci (§196), nebezpečné vyhrožování (§197a), omezování osobní svobody (§231), vydírání (§235), útisk (§237), znásilnění (§241), pohlavní zneužívání (§242, §243), týrání svěřené osoby (§215), ublížení na zdraví (§221, §222), vražda (§219). **(9,19)**

Nutnost vytvoření nového zákona upravující domácí násilí spočívala především v nedokonalosti jednotlivých výše uvedených paragrafů. V trestní zákoně nebylo nijak vymezeno či definováno domácí násilí. Námitky se zaměřovaly především na skutečnost, že páchaní domácího násilí v sobě nese jistá specifika, které jej odlišují od jiného jednání, které je trestněprávně postižitelné. Konkrétní odchylka spočívá v tom, že pachatel dlouhodobě zneužívá citovou, sociální a ekonomickou závislost oběti, dále také skutečnost, že k němu dochází v soukromí, mezi blízkými osobami, že násilná osoba a osoba ohrožená spolu žijí ve společném obydlí, oběť má tedy sníženou možnost obydlí opustit a nemá zájem útoky agresora sama oznámit. Další námitka směřovala k tomu, že jednotlivé trestné činy se řešily ve značném stupni rozvoje, až poté mohlo být posuzováno jako ublížení na zdraví. (19)

Nejčastěji se pak násilí v rodině posuzovalo jako týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě. Zde se uvádí: “Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domově, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta. Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin zvláště surovým způsobem nebo na více osobách nebo pokračuje-li páchaní takového činu delší dobu.“ Ani zde však není přesně stanoven výklad ve společně obývaném bytě nebo domě. Lze jej pochopit i v tom smyslu, že pokud by došlo k týrání na jiném místě než ve společném obydlí, pak jej nelze posuzovat podle uvedeného paragrafu. (19)

1.7.2 Zákon o ochraně před domácím násilím

S účinností od 1. ledna 2007 vstupuje v platnost Zákon č. 135 o ochraně před domácím násilím, s nímž dochází k úpravám i v jiných oblastech. Zákon je rozdělen do šesti oblastí, každá z nich se pak člení na jednotlivé paragrafy. (46)

Část první je zaměřena především na zákon č. 283/1991 o Policii České republiky. Hlavní změnou je zde skutečnost, že příslušník Policie ČR může vykázat násilnou osobu ze společného obydlí. Přesné definice pak zní: „Lze – li na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně

předpokládat, že dojde k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvlášť závažnému útoku proti lidské důstojnosti, je policista oprávněn toho, kdo je podezřelý z takového jednání, vykázat z bytu nebo domu společně obývaného s ohroženou osobou, jakož i z jeho bezprostředního okolí. "Součástí vykázání je rovněž zákaz návratu do vymezených prostor. Toto rozhodnutí je účinné v okamžiku, kdy bylo prokazatelně sděleno osobě, proti které směřuje. Osoba, proti níž vykázání směřuje, je poté povinna neprodleně opustit místo, na které se rozhodnutí o vykázání vztahuje. (46, s.1)

Pokud však násilná osoba není přítomna, pak ji lze taktéž vykázání uložit. Policista ve všech případech musí přesně vymežit prostor, na který se vykázání vztahuje, vykázanou osobu pak musí poučit. Rozhodnutí o vykázání se ukládá i bez souhlasu ohrožené osoby, písemně se vyhotoví do 24 hodin od vstupu policisty do společného obydlí, vyhotovené rozhodnutí se v opise doručí jak vykázané osobě, tak osobě ohrožené a opis rozhodnutí o vykázání také intervenčnímu centru. Nachází-li se ve společném obydlí nezletilá osoba, pak se opis rozhodnutí o vykázání doručí příslušnému oddělení sociálně právní ochrany dětí. (46)

Pokud se policista rozhodne o vykázání, pak je násilná osoba povinna odevzdat všechny klíče od společného obydlí, umožní jí také, aby si vyzvedla věci nezbytné pro osobní potřebu a výkon svého povolání. Policista nadále informuje takto vykázanou osobu o možnostech jejího dalšího ubytování, o jejích právech a povinnostech a vyžádá si adresu pro doručování. Ohroženou osobu pak poučí o možnosti podání návrhu na vydání předběžného opatření a informuje jí o možnostech využití psychologických, sociálních a jiných služeb, jež jsou směřovány obětem domácího násilí. Vykázání vždy trvá po dobu 10ti dnů a nelze jej zkrátit ani na žádost ohrožené osoby. Policista je oprávněn provést kontrolu, zda je vykázání dodržováno. (46)

Druhá část pak pojednává o zpracování osobních údajů a o věcech souvisejících s občanským soudním řádem, soud může nařídit zákaz styku s navrhovatelem., předběžné opatření trvá jeden měsíc od jeho vykonatelnosti. (46)

Ve třetí části jsou vymezeny změny trestního zákona. (46)

Ve čtvrté části pak změny zákona o sociálním zabezpečení a důležitým článkem zřizování intervenčních center, jež poskytují pomoc obětem domácího násilí.

Do této pomoci nezbytně spadá součinnost s dalšími orgány- oddělení sociálně právní ochrany dětí, Policie ČR a obecní policie, nestátní neziskové organizace a charitní organizace. Intervenční centra tedy zauímají koordinační úlohu. (46)

1.7.3 *Legislativní úprava v jiných zemích*

V rámci Evropské unie se Česká republika zapojila mezi státy, které již mají zákonnou úpravu domácího násilí, proto si zmapujeme fungování celého systému v těchto státech. Ke státům, kde již vešel v platnost Zákon o ochraně před domácím násilím, patří Rakousko, Velká Británie a mimo evropské státy také USA. (22,4)

1.7.4 *Legislativní úprava v Rakousku*

V této zemi funguje strategie pro řešení domácího násilí již od roku 1997 přijetím Spolkového zákona na ochranu před násilím v rodině a následně novelizací tohoto zákona v roce 2000, tato strategie je založena na třech základních pilířích. Prvním z nich je konstatování, že domácí násilí je skutečně naléhavý problém a stát nemůže nečinně přihlížet a takovéto jednání akceptovat. Dalším bodem je skutečnost, že se jedná o specifický problém a tudíž je nutno k němu přistupovat zcela zvláštním způsobem a to zejména v oblasti zákonné úpravy. Stát jako instituce zajišťuje ochranu osob, jež se domácí násilí týká. (7,8,22,30,32)

Stát se zde zaměřuje především na prevenci násilí v rodině. Agresor je zde podobně jako v České republice vyzván k tomu, aby opustil společné obydlí s obětí, jedná se zde také o vykázaní a zákazu obývání určitého prostoru ve vztahu k obydlí oběti. V 82% případů jsou ukládány oba dva tyto zákazy. Za své jednání musí násilná osoba nést důsledky. Na základě soudního rozhodnutí je pak násilná osoba vykázána a posléze je jí zakázáno návratu do bytu a bezprostředního okolí, pokud byt slouží k bydlení ohrožené blízké osoby. Poté se ještě blíže specifikují místa, která jsou agresorovi zakázána a lze také uložit zákaz o navázání jakéhokoli kontaktu s osobou. Zákon o policii pak přímo stanovuje postup policistů jak a kdy násilnou osobu z bytu

vykázat. Je zakázáno používat jakýchkoli donucovacích prostředků a návrat o společného bytu je umožněn pouze za přítomnosti policejního orgánu.

1.7.5 Legislativní úprava ve Velké Británii

Od roku 1999 seznamuje ministerstvo vnitra veřejnost s problematikou domácího násilí formou informačních letáků, kde je uvedeno, jak jednat v případě kontaktu s domácím násilím. **(10, 22)**

Britská policie také disponuje dostatečným počtem kvalifikovaných pracovníků, kteří vyslychají oběti domácího násilí bez přítomnosti jejího partnera. Na přání klientky je možné, aby byla vyslechnuta policistkou. I zde se klade na první místo bezpečnost oběti a jejich dětí. Veškeré náležitosti jsou zakotveny v zákoně o rodinném právu, je zde také uvedeno, že oběť má právo zažádat o soudní příkaz a to i vůči osobě, se kterou není v manželském vztahu, stejně tak pokud se s ní rozhodla uzavřít manželství či s ní sdílí rodičovskou odpovědnost za výchovu dítěte. Takto vydaný soudní příkaz zamezuje vstupu agresorovi do společného bytu. V případech, jedná li se o oběť domácího násilí, jež pobírá dávky sociální podpory či pokud má velmi nízký příjem, dostane se jí od státu finanční podpory. Oběť má však vždy možnost volby, v případě, že dojde k jejímu napadení, může se svobodně rozhodnout, že sama opustí domov. Takto jednajícím ženám, pokud nemají místo, kam by se uchýlily, nabízí pomoc organizace, které se problematikou domácího násilí zabývají. Také komunální úřad poskytuje takto ohroženým ženám pomoc a to ve formě nabízení ubytování. **(10, 22)**

V této zemi uvádí statistiky, že ve dvou skotských městech bylo hlášeno 25% týraných manželek ze všech případů a domácí násilí bylo druhým nejčastějším násilným trestným činem. Londýn uvedl, že 37% žen bylo terčem psychického útoku a 27% útoku fyzického. **(15)**

V počátku nebylo v USA domácí násilí chápáno jako problém, který potřebuje zásah ze strany státu, ale jako poruchu v komunikačním procesu mezi partnery. Do této doby byly závažné činy spojené s domácím násilím pouze sankčně řešeny. Až po nátlaku ze strany aktivistických skupin došlo ke změnám v nahlížení na problematiku domácího násilí. Prvním krokem bylo samotné uvěznění agresora a to tehdy, pokud měla policie důvodné podezření, že v uplynulých čtyřech hodinách došlo k násilí na blízké osobě. **(22,31)**

Samotný zásah však musel být ještě doplněn o sociálně právní opatření. Policisté mají vypracován katalog postupů, ze kterého vyberou ten nejvhodnější. Ve všech případech jsou povinni doprovodit oběť do azylového domu, pachatele či oběť transportovat do lékařského zařízení, pachatele uvěznit a oběti jsou povinni přenechat rozhodnutí o uvěznění pachatele, k ochraně oběti zapojit okolí, proti nepřítomným pachatelům vydat zatykač. Po příjezdu policie je nutno zaznamenat důležité informace jako např. jak došlo ke zranění, došlo-li k porušení soudního zákazu, byla-li použita zbraň. Policie zaznamenává všechny hlášení o domácím násilí a oběti vybavuje informační kartou. Tato karta obsahuje údaje o jménu policejního strážníka a číslo jeho odznaku a hlášení. Pokud si chce agresor odnést z domu věci, pak jen za přítomnosti policejního dozoru, ten zaručuje bezpečnost všech přítomných. **(22,31)**

Nastane-li situace, kdy pachatel porušil soudní zákaz a je po příjezdu přítomen v místě zásahu, pak může oběť požádat strážníka, aby vystavil akutní soudní zákaz styku, ten jej získá na základě soudního příkazu. Jeho platnost pak může trvat až po dobu sedmi dnů, pokud chce oběť tuto dobu prodloužit, pak musí požádat Vyšší soud o Občanský soudní zákaz styku. Oběť popíše chování násilné osoby a důvody jejího strachu. Pokud oběť nedá s vyšetřováním souhlas, nemusí být agresor nutně zatčen. **(22,31)**

Pokud policie odmítne násilnou osobu zatknout, pak má oběť právo na provedení občanského zatčení. Nepodaří-li se agresora zatknout na místě incidentu, je případ předán detektivovi, ten jej prošetří, vyslechne zúčastněné osoby, sesbírání a ucelí

důkazy, připojí lékařskou zprávu. Takto zkompletované podklady jsou předány okresnímu státnímu zástupci a ten rozhodne o vznesení žaloby, soudce pak podepíše plnou moc k vydání zatykače. O jeho vydání je agresor uvědomen poštou, pak se sám přihlásí nebo jej hledá policie. (22,31)

Pro představu uvádíme, že podle statistik FBI, jedna ze dvou žen žila v násilném vztahu. V Atlantě uveřejnilo Centrum pro sledování nemocnosti informace, že násilí v rodině je nejčastější příčinou zranění žen. Oddělení péče o mládež zveřejnilo studii, která prokazuje signifikantní korelaci mezi násilím v soukromí a delikvencí mladistvých, kteří byli svědky týrání své matky. Dalším alarmujícím je údaj, že 63% mladistvých mužů-vrahů mezi 11- 12 lety je odsouzeno právě za vraždu muže, který týral jejich matku a 99% odsouzených žen ve věznici Framingham je zavřeno za trestný čin způsobený muži, který je týral. (15)

1.8 Intervenční centra

Intervenční centra jsou charakterizována jako specializovaná sociální zařízení, která poskytují odbornou pomoc a nehmotnou podporu osobám ohroženým domácím násilím zejména v souvislosti s vykááním násilné osoby ze společného obydlí. (39)

Intervenční centra jako taková započala svou činnost od 1.1. 2007. Poskytované služby se řídí Zákonem č. 135/2006 Sb. o ochraně před domácím násilím, konkrétně pak §74a, kde se uvádí, že osobám, které jsou ohroženy násilným chováním ze strany osob blízkých nebo osob žijících s nimi ve společném bytě nebo domě, se poskytuje bezprostřední individuální psychologická a sociální pomoc ambulantní nebo azylové povahy. Těmto osobám se rovněž zprostředkuje poskytnutí následné pomoci zejména sociální, lékařské, psychologické a právní. Pro poskytování pomoci se zřizují intervenční centra. Dále je v tomto zákoně uvedeno, že součástí takovéto pomoci je vzájemná informovanost mezi orgány sociálně– právní ochrany dětí, obcemi, orgány Policie České republiky a obecní policie, nestátními a charitativními organizacemi. Intervenční centra zde zaujímají koordinační úlohu. (39)

Ohroženým osobám se poskytuje pomoc na základě podnětu, který doručí intervenčnímu centru Policie České republiky a to podle zvláštního právního předpisu (§21b odst. Zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů). Podnětem se rozumí opis rozhodnutí o vykáání nebo zákazu vstupu do společného obydlí a také opis úředního záznamu o provedených úkonech. Pomoc obětem domácího násilí lze také poskytnout na základě žádosti ohrožené osoby. (39)

1.8.1 Činnost intervenčních center (IC)

Samotná činnost intervenčních center je zakotvena v typových standardech, které zpracoval Bílý kruh bezpečí o.s v rámci projektu „HRÁZ“– Pomoc obětem domácího násilí a zvlášt' zranitelným obětem trestných činů v roce 2006. (39)

Kvalita poskytovaných služeb je dána splněním standardů kvality sociálních služeb obecně a standardy kvality IC zvlášt', poskytování takovýchto služeb odpovídá

dobré praxi a dodržuje lidská práva. Standardy kvality sociálních služeb jsou utvářeny souborem kritérií, která umožňují rozpoznání kvality poskytovaných sociálních služeb v souvislosti s dodržováním lidských práv v oblasti procedurální, personální a provozní. (39)

Dalším znakem IC je jeho dostupnost, ať už informační, místí, časová, finanční, architektonická, či psychologická. Nelze opomenout ani efektivitu, tedy to, že IC je začleněno v komunitní síti sociálních služeb podle potřeby. IC poskytuje své služby zcela individuálně podle potřeb jedince. Aby byla pomoc účinná, je nutné, aby IC fungovala v kontextu s ostatními sociálními službami a skrz všechny obory. (39)

IC poskytuje nadstandardní a nestandardní služby, tedy ty služby, které jsou konzultovány s vedoucím IC, ten k dané službě pracovníka pověří. Tato služba se poskytuje v naléhavých situacích a tehdy, nemá-li ohrožená osoba možnost jinak zajistit danou službu. K takovýmto službám patří např. doprovod k soudu, lékaři, poskytování služby v obydlí ohrožené osoby, zpracování písemných žádostí, zprostředkování kontaktu s rodinou, finanční či materiální pomoc aj. Schválení nadstandardní a nestandardní služby se odvíjí od zdravotního stavu ohrožené osoby, mentální schopnosti, duševního zdraví, schopnost samostatného rozhodnutí v dané situaci a jednání v úředních záležitostech. (39)

1.8.2 Činnost IC dle procedurálních standardů

Cíle poskytování služby dle těchto standardů je, aby jedinec překonal svou tíživou situaci a navrátil se k běžnému životu. K řešení krizové situace jsou klienti vedeni tak, aby byli schopni danou situaci řešit vlastním aktivním přičiněním a to ve svém přirozeném sociálním prostředí a s pomocí sítě komunálních institucí. Ke zvýšení efektivity takto poskytovaných služeb napomáhá vzájemná spolupráce mezi součinnými orgány. (39)

Veškeré služby jsou poskytovány na základě dodržování lidských práv uživatelů sociálních služeb, tyto nároky plynou z obecně závazných norem a pravidel

občanského soužití. Pracovníci vždy jednají s klientem individuálně, dle jeho potřeb a požadavků. (39)

Každému uživateli jsou poskytovány služby dobrovolně a proto je možné tyto služby poskytování služby kdykoli ukončit. Veškerá rozhodnutí klientů jsou zaznamenávána do dokumentace. Dále se služby poskytují na základě ochrany osobních údajů a nakládání s nimi, toto musí klient stvrdit svým podpisem, pokud tak klient neučiní, pak dává podnět k ukončení poskytování služby. Pracovníci IC dodržují etický kodex. IC zajišťuje ochranu před zásahem nekvalifikovaných osob na základě vypracovaných personálních a kvalifikačních požadavků na výběr pracovníků. (39)

Uživatel je seznámen s možností podávání stížností. Pro všechny pracovníky je závazný seznam havarijních a krizových situací. Při prvním kontaktu je pracovník IC povinen seznámit klienta se všemi podmínkami, za nichž dochází k poskytování služeb. Uživatel pak stanovuje cíle, které má sociální služba naplnit a aktivně se podílí na stanovení vlastních individuálních cílů, v tomto případě pracovník IC přihlíží k aktuálnímu zdravotnímu stavu uživatele a jeho možnostem a schopnostem. Samotná činnost IC je limitována provozní dobou, prostorem a personální kapacitou. Uzavírá se ústní smlouva, jejíž obsah lze během poskytování služby měnit a to na základě osobních cílů uživatele. Spolupráce je ukončena naplněním cílů obsažených ve smlouvě. IC má však jasně stanovená pravidla, kdy může ukončit poskytování služby. (39)

Kontaktování ohrožené osoby probíhá na podkladě doručeného usnesení o vykázání, po tomto doručení pracovníci IC ihned kontaktují ohroženou osobu. Služby IC jsou poskytovány minimálně po dobu trvání vykázání násilné osoby. Pokud však uživatel služby kontaktuje IC sám, budou mu služby poskytnuty ihned či v nejbližším možném termínu. První konzultaci poskytuje službukonající konzultant, který po shromáždění dalších nezbytných informací zajistí další odborné poradenství a navazující služby. Konzultant stanovuje spolu s uživatelem jednotlivé postupy pomoci. Veškeré dění je zapisováno do dokumentace. (39)

Osobní údaje poskytuje IC jak uživatel, tak i Policie ČR a další instituce, pokaždé však se souhlasem uživatele. Pokud však kontaktuje uživatel IC bez souvislosti s vykázáním, pak lze vystupovat v anonymitě, v tomto případě je spis veden pouze pod

značkou, v ostatních případech je nutné vyžádat písemný souhlas. IC neposkytuje o uživateli služby osobní údaje, pokud tak nestanoví zákon. Pracovníci mají k dokumentaci přístup. Klienti mohou dle pravidel pro podávání stížnosti podat stížnost na kvalitu služeb, mohou tak učinit v ústní či písemné podobě. Pokud je stížnost podána ústně, pak musí být sepsána a stvrzena podpisem. Veškeré stížnosti jsou evidovány v knize stížností. (39)

1.8.3 Činnost IC dle personálních standardů

IC má stanovené počet stanovených míst, definované pracovní profily, vymezené kvalifikační požadavky a osobnostní a morální předpoklady, jež musí pracovníci splňovat. Vedoucí IC a konzultanti musí mít vysokoškolské vzdělání a to v ukončeném magisterském studijním programu jednooborová psychologie, sociální práce, právo, asistenti pak vzdělání úplné střední odborné či vyšší odborné. Zákon stanovuje povinné vzdělání a kvalifikaci. Konzultantům poskytuje IC úvodní výcvik a průběžnou supervizi. Pokud klient vykazuje specifické potřeby, pak IC zajišťuje specialisty pro práci s těmito uživateli (př. smyslové či fyzické postižení). (39)

Zřizovatel IC vyhlašuje výběrové řízení, na jehož základě jsou pracovníci přijímáni. IC poskytuje takové podmínky, které umožňují výkon kvalitní práce, stanoví pravidla pro jejich práci. Smlouva s pracovníky je uzavírána na dobu určitou či neurčitou. Odpovědnost za ukládání zápisů z pracovních porad nese vedoucí IC. Pracovníci jsou odměňováni dle vypracovaného způsobu finančního ohodnocení, přihlíží se také k prohlubování kvalifikace pracovníka. (39)

K podmínkám patří také základní vybavení jako stůl, sedací nábytek, knihovna, PC, internet, telefon, kopírovací zařízení a další prostředky. I zde platí povinnost celoživotního vzdělávání pracovníků. Každý pracovník má stanovený individuální plán vlastního rozvoje, jež obsahuje systém dalšího vzdělávání a supervizního vedení. Pracovníci mají možnost podávat návrhy na zlepšení podmínek práce. Povinností každého pracovníka je absolvovat vstupní školení se zaměřením na domácí násilí a to

v rozsahu minimálně 30ti hodin, konkrétně pak 10 hodin práva, 10 hodin krizové intervence a psychologie a 10 hodin sociální práce. (39)

1.8.4 Činnost IC dle provozních standardů

Doporučuje se, aby provozní doba IC byla v rozsahu 10 – 12 hodin každý všední den, rozvržení této doby však nemusí být rovnoměrné. IC je umístěno v takové lokalitě, aby bylo v dosahu dobré dopravní dostupnosti. IC zajišťuje službu pro handicapované uživatele. Pokud se klient nachází v takové situaci, kdy není možný osobní či telefonický kontakt klienta s IC, pak je možno nabídku služeb zaslat či osobně navštívit klienta v místě bydliště. O své činnosti informuje IC veřejnost v písemné podobě, audio či video záznamu a ve formě webových stránek. K povinnostem IC je uveřejnit identifikační číslo organizace, statutárního zástupce, zodpovědného pracovníka, adresu sídla poskytovatele a místo poskytované služby, telefonický kontakt, poslání, cílech služby, principy jejich dosahování, cílovou skupinu uživatelů, podmínky pro poskytování služby, kapacitu zařízení a bezplatnost služby. (39)

Oficiální název IC je „intervenční centrum – krizová pomoc pro osoby ohrožené domácím násilím“. IC musí být viditelně označeno a uvedeno v registru poskytovatelů sociálních služeb. Provoz IC odpovídá hygienickým normám a uživatelům zajišťuje bezpečné prostředí, pro občany se zdravotním postižením pak bezbariérový přístup. (39)

V případě nouzových situacích má IC vypracován řešení takovýchto situací. Kvalita poskytovaných služeb se ověřuje ve spolupráci s uživateli i pracovníky IC a to na základě vyplnění hodnotícího dotazníku, pokud jsou zjištěny nedostatky, pak IC vyvozuje potřebná opatření. IC vede statistiky o případech, ve kterých poskytují služby. V ekonomické oblasti má IC stanovený rozpočet na příslušný kalendářní rok, samotná pravidla hospodaření pak stanoví zřizovatel. V IC se inventarizuje veškerý nábytek (39)

Při samotné práci s uživatelem služeb je IC povinno do 24 hodin od doručení usnesení o vykázání násilné osoby kontaktovat ohroženou osobu a zkontaktovat s ní návštěvu v IC či jiný alternativní postup. Při konzultaci je s ohroženou osobou domluvena další spolupráce, veškerá práce s klientem je zaznamenávána do dokumentace a ta je zakládána do osobního spisu klienta. V případech, kdy ohrožená osoba odmítne poskytované služby, pak je opakovaně kontaktována a o této nabídce je veden záznam ve spisu. Pokud se pracovníkům IC nedaří zastihnout ohroženou osobu telefonicky ani na uvedené adrese, kterou zaslala Policie ČR, pak IC sdělí tuto skutečnost Policii ČR. (39)

V situacích, kdy ohrožená osoba kontaktuje pracovníky IC bez předchozího vykázání či vykázání proběhlo před delší dobou, pak pracovníci IC poskytnou služby dle kapacitních možností a navrhnou návaznost na další zdroje. Takovýto postup se dodržuje i v případě, kdy do IC přichází jiná osoba jednající ve prospěch osoby ohrožené či zástupce jiné pomáhající profese. (39)

Ukončení spolupráce s klientem IC nastává po splnění stanovených cílů či na vlastní žádost klienta, ten může spolupráci ukončit kdykoli. Pracovníci IC mohou ukončit spolupráci v případech, kdy uživatel opakovaně porušuje dohodnuté postupy, kdy se klient chová agresivně, jedná pod vlivem návykových látek, dochází-li ze strany klienta ke zneužívání poskytované pomoci, nepodepsal-li souhlas s nakládáním s osobními údaji, pokud se další čerpání služeb jeví jako nadbytečné a v případech, kdy vyjde najevo skutečnost, že klient nespadá do cílové skupiny IC. Ukončení spolupráce je zapsáno do dokumentace a uživatel je informován o možnosti podání stížnosti. (39)

Podle §100 Zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách a Zákona č 101/Sb. o ochraně osobních údajů, jsou všichni pracovníci povinni dodržovat mlčenlivost. Citlivé údaje lze zpracovávat na základě písemného souhlasu, pokud souhlas uživatel odvolá, pak IC nesmí již dále údaje zpracovávat. Pracovat s nimi lze jen v nezbytných případech, zejména pokud se jedná o zachování života či zdraví ohrožené osoby či jejího majetku a zejména v případech, kdy osoba nemůže podat souhlas z důvodu

fyzické, duševní či právní nezpůsobilosti, pokud je osoba nezvěstná. Pokud však tyto důvody pominou, IC ihned ukončí zpracování dat, ty pak zlikviduje či ponechá, ale jen v případě, že k tomu uživatel poskytne souhlas. Vedoucí IC také poskytuje údaje státnímu zástupci či Policii ČR v případě, je-li tato povinnost uložena zvláštním předpisem, pokud by bylo zamlčení spojeno s vážným nebezpečím pro jednotlivce či společnost ve smyslu ustanovení trestního zákona č. 140/1961Sb. (39)

Údaje pro statistické či vědecké účely je možno poskytnout pouze anonymně. Do spisové dokumentace mohou nahlížet pouze pracovníci IC, výjimkou jsou pouze případy, kdy je vedoucí IC požádán orgánem k tomu oprávněným dle Zákona č.99/1963 Sb. občanského soudního řádu a zákona č.141/1961 Sb. trestního řádu. (39)

1.8.6 *Zřizování IC*

Intervenční centra zřizuje kraj v samostatné působnosti, ten má právo zřizovat a rušit příspěvkové organizace a organizační složky kraje a k tomu schvalovat jejich zřizovací listiny. Intervenční centra lze zřizovat jako příspěvkové organizace, právnické osoby nevytvářející zisky nebo jako obecně prospěšné společnosti. O zřízení musí rozhodnout zastupitelstvo usnesením a následně vydá zřizovací listinu, kterou upravuje §27 Zákona o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. U Krajského úřadu musí IC požádat o registraci. Kraj může požádat MPSV o dotaci, jež mají rozvojovou povahu, na vzdělávání pracovníků a na podporu kvality sociálních služeb, dále na zpracování střednědobých plánů kraje. K žádosti o dotaci musí být vypracován projekt. Finance lze přidělit i v rámci Strukturálních fondů Evropské unie. V každém kraji bude jedno IC. Financování IC se řídí dle Zákona o sociálních službách. (39)

1.9 Děti jako účastníci domácího násilí

1.9.1 *Rodina a její význam pro dítě*

Rodina je v dnešním pojetí brána jako systém, jež netvoří lidé sami o sobě, ale lidé ve vzájemných interakcích a vztazích. Tyto vztahy tvoří celou síť. Chování každého z jejích členů ovlivňuje ostatní členy. Rodina je zapojena do širšího společenského systému, ke kterému je řazeno širší příbuzenstvo, sousedé, přátelé, a ostatní lidé, kteří danou rodinu obklopují, jsou s ní ve styku a tak jí ovlivňují. (23)

Podle výzkumů si rodiče pořizují děti kvůli tomu, aby byl naplněn jejich život., aby si dokázali uspokojit své citové potřeby a aby zažili radost s dítětem. V rodině dochází k uspokojování potřeb dítěte a to zejména potřeby kvalitních vnějších podnětů, potřeba stálosti a smysluplného světa, potřeba emocionálních a sociálních vztahů, potřeba společenského uplatnění a společenské hodnoty a potřeba otevřené budoucnosti. Pokud nemá dítě možnost tyto potřeby dlouhodobě uspokojovat, pak dochází k deprivaci. (23,24)

1.9.2 *Vliv tělesných trestů na psychiku dítěte*

Při vyřčení pojmu tělesný trest si mnoho lidí vybaví souvislost s výchovou dítěte, jež je těžko zvladatelné a má výchovné problémy. Ovšem nadměrné tělesné tresty nejsou selháním dítěte, ale naopak dospělého. V české společnosti pramení uznávání fyzických trestů z minulosti, konkrétně pak především z dob Rakouska–Uherska, tehdy bylo fyzické trestání dětí běžným jevem a to v mnohem větší míře než je tomu dnes. Změnu v pohledu na takovéto tresty učinilo především 20.století, jež bylo označeno jako století dítěte a trestání dětí začala společnost chápat jako zcela nepřijatelné. Dítě může být velmi citlivé a neschopné zvládat stres. (44,38)

Důvody, proč dětí považují tělesný trest za nejhorší trest vůbec, je pocit nespravedlivého potrestání, když děti nevědí, za co jsou trestány, jde-li o tělesné násilí (násilí, které zanechává na těle dítěte stopy ve formě modřin, škrábanců, oděrek a je

směřováno na citlivá místa či je prováděno předmětem). Trest je u dětí školního věku provázen pocitem ponížení, takovéto dítě se může stát předmětem šikany ve škole, pokud má patrné známky tělesného trestání, navíc mají tyto děti negativní sebepojetí a snížené sebehodnocení. **(44)**

Veškeré tresty znamenají pro dítě stres. U dítěte se pak objevují problémy v komunikaci, navazováním a udržováním kamarádských vztahů, mají obtíže s důvěrou, dochází ke zhoršení koncentrace ve škole a následně ke zhoršení školní výkonnosti. Typickou reakcí pak jsou smutek, deprese, vztek, nenávisť, strach, stud, pohrdání vůči trestající osobě, pocity viny, absence pocitů. Dítě se používá k obraně mechanismy jako např. popření, potlačení, disociace, identifikace s agresorem, obrácení agrese vůči sobě. **(25,44)**

K následkům traumatizujícího trestání patří vznik klinických syndromů (posttraumatická porucha, poruchy přizpůsobení, deprese, sebevražedné chování, psychosomatické poruchy, vznik poruch osobnosti, problémy v osobních vztazích a v budoucnosti také problém s rodičovskou rolí.

(21,25,6)

1.9.3

Vliv domácího násilí na dítě

Obecně platí skutečnost, že děti stále zůstávají zapomenutými oběťmi domácího násilí. V mnoha případech jsou svědky domácího násilí nezletilé děti a to v rozmezí od 65% - 84%. **(37, 47,4)**

Děti nesou následky páchaní domácího násilí dvojitým způsobem. Prvním z nich je přímá viktimizace, což znamená, že pachatel napadne partnera i dítě. Často k němu dochází právě v okamžiku, kdy dítě brání matku. Druhou možností je nepřímá viktimizace, kdy samotné dítě není atakováno, ale je v roli pozorovatele. **(36,37)**.

„Viktimizace je název pro proces, ve kterém se v důsledku násilí z člověka stává oběť.“ **(13, s.27)**

Dalším možným způsobem je použít děti jako zbraň proti druhému rodiči. Pro děti je stejně traumatizující jak viděný tak slyšený incident. Čím mladší dítě zažívá

domácí násilí, tím horší jsou následky. Dítěti je lépe a bezpečněji u jednoho rodiče než u dvou rodičů, pokud se mezi nimi odehrává domácí násilí, navíc zde hrozí generační cyklus. Pokud dochází ke zneužívání partnera v přítomnosti dítěte, pak je zneužíváno i dítě. (5)

1.9.4 Sociálně právní ochrana dětí

Zákon vymezuje oblasti, ve kterých poskytuje stát sociálně právní ochranu dětem. Na první místě tedy stojí ochrana práv dítěte a to zejména jeho příznivý vývoj a řádná výchova, ochrana jeho zájmů a to včetně jeho jmění a také působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny. Samotnou sociálně právní ochranu zajišťují sociálně právní orgány a to krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady, ministerstvo a Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí. Podle zákona se zaměřují především na děti, jejichž rodiče zemřeli, rodiče, jež neplní své povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti. Péče je dále směřována na ty děti, jež byly svěřeny do výchovy jiné fyzické osoby a tato osoba taktéž neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy. (14,28)

Sociálně právní ochrana je taktéž orientována na děti, které vedou nemravný život spojený se zanedbáváním školní docházky, s požíváním alkoholu a jiných návykových látek..dětí živící se prostitucí a které se opakovaně dopouští přestupků. V protipólu se sociálně právní ochrana zaměřuje na děti, na nichž byl spáchán(či existuje podezření) trestný čin ohrožující život, zdraví a jejich důstojnost či mravní výchovu, pokud jsou děti umístovány do zařízení zajišťující nepřetržitou péči a to po dobu déle než šest měsíců. V problematice domácího násilí je důležitý bod, jež stanovuje, že sociálně právní ochrana je zaměřena na děti, které jsou ohroženy násilím mezi rodiči či jinými osobami, které jsou zodpovědné za výchovu dítěte. (14, 28)

Rodinné právo zaručuje anonymitu při oznámení porušení povinností plynoucí z rodičovské zodpovědnosti. Také dítě má právo požádat orgány sociálně právní ochrany a to je povinno poskytnout dítěti odpovídající pomoc. Obecní úřad je povinen působit na rodiče, aby plnili svou povinnost, jež plyne z rodičovské odpovědnosti.

Pokud obecní úřad zjistí nedostatky ve výchově dítěte, pak projedná s rodiči odstranění těchto nedostatků, se samotným dítětem pak projedná nedostatky v jeho chování, úřad sleduje také nepříznivé vlivy, které působí na děti a činí zamezující opatření. Zdravotnická zařízení mají povinnost v případě podezření na jakékoli týrání dítěte vystavit záznam o vzniku úrazu, tu postoupí obecnímu úřadu s rozšířenou působností. **(14,28)**

1.9.5 Práva dítěte

Děti mají svá práva, ta jsou obsažena v Úmluvě o právech dítěte, její vznik se datuje do roku 1989. Česká republika jí podepsala 30. září 1990, tehdy ještě jako Česká a Slovenská federativní republika. Princip této úmluvy se řídí pravidlem tzv. tří „P“, konkrétně pak provision, ten zahrnuje přežití a rozvoj dětí, zabezpečení jejich vývoje, protection, znamenající ochranu dětí a poslední participation, znamenající účast dětí na životě společnosti a právní subjektivitu. Obecně lze shrnout poslání úmluvy do jednoho cíle a to je nejlepší zájem dítěte. V roce 200 byly k této úmluvě přijaty další Opční protokoly o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů a další protokol týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a pornografie. Dětská práva jsou součástí práv lidských. **(41,42)**

Ke každému právu se však váže také určitá povinnost. Plnění obsahu Úmluvy o právech dítěte sleduje Výbor pro práva dítěte, jehož první zasedání proběhlo v roce 1991. Tento orgán je složen z deseti expertů, jejichž doba působnosti je 4 roky. Ještě starším dokumentem je Deklarace práv dítěte, z roku 1959, Ženevská deklarace práv dítěte z roku 1924, ta je obsažena ve Všeobecné deklaraci lidských práv. Jednotlivá práva dítěte jsou uvedena v zásadách. **(41,42)**

Zásada č. 1

Dítě požívá všech práv v této deklaraci bez ohledu na jeho rasu, barvu pleti, pohlaví, jazyk, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního či sociálního původu, majetku, rodu, postavení jeho samotného či jeho rodiny. (16,41)

Zásada č. 2

Každé dítě požívá zvláštní ochrany, aby se mohlo fyzicky, psychicky, morálně, duchovně, sociálně a v podmínkách svobody a důstojnosti rozvíjet. Hlavním měřítkem je zájem dítěte. (16,41)

Zásada č. 3

Dítě má právo na státní příslušnost a jméno od narození. (16,41)

Zásada č. 4

Dítě má právo na přiměřenou výživu, lékařskou péči a bydlení. V této souvislosti má právo spolu se svou matkou na zvláštní péči a ochranu v době před i po jeho narození, má právo na požívání výhod sociálního zabezpečení. (16,41)

Zásada č. 5

Dítě má právo na zvláštní péči, pokud je fyzicky, duševně nebo sociálně postiženo. **(16,41)**

Zásada č. 6

Dítě má právo na lásku a porozumění. Pokud je to možné, má vyrůstat v péči svých rodičů, pokud se jedná o prostředí morálního i materiálního zabezpečení. Odloučení od matky lze jen za zvláštních okolností. Stát rodinu s dětmi finančně podporuje a dětem bez rodičů poskytuje zvláštní péči. **(16,41)**

Zásada č. 7

Každé dítě má právo na vzdělání, které je bezplatné a povinné, alespoň v začátečních stupních. Výchova, která je mu poskytována, má umožnit zvýšit jeho všeobecnou kulturní úroveň a rozvoj jeho schopností a smyslu pro morální a sociální odpovědnost a stát se tak platným členem společnosti. Ti, co odpovídají za výchovu dítěte, mají mít na zřeteli nejlepší zájmy dítěte. Dítěti má být umožněno hraní a možnost zotavení. **(16,41)**

Zásada č. 8

Dítě bude na prvním místě v případě poskytnutí pomoci a ochrany. **(16,41)**

Zásada č. 9

Dítě má právo na ochranu před všemi formami nedbalosti, vykořisťováním a krutosti. Nesmí být předmětem jakéhokoli obchodu, nesmí být přijato do zaměstnání či povolání, nedosáhne-li přiměřeného minimálního věku a které bude poškozovat jeho zdraví či výchovu či překáželo jeho vývoji ať už tělesnému, duševnímu či morálnímu. **(16,41)**

Zásada č. 10

Dítě má právo na ochranu před všemi činy, které by mohly podporovat jakoukoli formu diskriminace. Musí být vychováváno v duchu porozumění, přátelství mezi národy, míru. **(16,41)**

1.9.6

Bezpečnostní plán pro oběti domácího násilí

Orgán sociálně právní ochrany dětí je považován za instituci, jež by měla osobám ohroženým domácím násilím poskytnout nejvyšší možnou ochranu. Je zcela patrné, že klientům musí být poskytnuta pomoc, tedy celková ochrana nikoli jen jedna složka pomoci. Pracovníci oddělení sociálně právní ochrany dětí musí být kompetentní poskytnout profesionální služby ve formě konkrétní pomoci a učinit kroky, které klienta ochrání. Pro tyto účely by vytvořen Bezpečnostní plán pro oběti domácího násilí, který pomáhá překonat tíživou a často život ohrožující situaci. Aby byl tento plán účinný,

musí s ním ohrožená osoba souhlasit. Tento plán je sestavován zcela individuálně, tzn. že v potaz jsou brány veškeré skutečnosti jako konkrétní životní situace, bytové podmínky. **(2,3,18,35)**

Každá část bezpečnostního plánu musí být promyšlena zcela detailně, jelikož i zdánlivá maličkost může mít pro klienta v konečné fázi nedožrnné následky. Důraz se klade také na informace, jež mohou rozpoznat vysokou míru ohrožení, např. zda je agresor vlastníkem jakékoli střelné či jiné zbraně, je-li konzument alkoholických nápojů či drog, vyhrožuj-li oběti zabitím či sebevraždou, atakoval-li děti či příslušníky Policie ČR, jeví-li se jako člověk schopen pronásledování oběti. Pokud se vyskytují dva a více takových faktorů, je to známkou velmi vážného ohrožení osoby. Poradce se zaměřuje na zjištění stupně ohrožení, nezbytnou součástí jeho práce je psychologická podpora, povzbuzování klienta k aktivitě a k znovunalezení ztracených životních hodnot a ideálů. Pracovník oddělení sociálně právní ochrany dětí je také způsobilý poskytnout právnícké poradenství, např. při podání trestního oznámení. **(2,3,18,35)**

Ke konkrétním krokům, jež Bezpečnostní plán obsahuje, patří doporučení, aby se klientka nenechala agresorem zavírat v místnosti, kde nejsou okna ani jiný únikový východ a jsou-li v takové místnosti umístěny nebezpečné nástroje (kuchyň, koupelna), v případě pobytu na venkově se jedná o stodolu či podobné budovy. Klientka by měla znát z paměti alespoň některá telefonní čísla, kam se může s jistotou obrátit o pomoc, např. Policie ČR, Azylové domy apod. Své děti by měla rovněž naučit zacházet s telefonním přístrojem, aby byly schopny v případě nebezpečí na daná čísla zavolat o pomoc. Doporučuje se, aby se o své situaci svěřila osobě, které může zcela důvěřovat a ta jí pak mohla v případě nutnosti nabídnout alespoň krátkodobou formu pomoci. Ohrožená osoba by také měla mít promyšleny veškeré cesty úniku a v případě ohrožení tak pružně reagovat, stejně tak by měla mít připravené důvody, které nebudou vzbuzovat podezření či zvyšovat agresivitu útočníka. Po útoku by měla ihned volat policii či osobu, které věří. Předem musí mít také promyšleno, kam se po odchodu ze společného obydlí uchýlí, také by měla mít zmapované adresy v okolí, kde se jí dostane nepřetržitě pomoci a znát cestu k takovým institucím. **(2,3,18,35)**

Pokud bude utíkat s dětmi, pak musí mít kočárek připraven na dostupném místě. Se sousedy by měla mít domluvený signál, jež bude upozorňovat na přivolání pomoci a zároveň nebude vzbuzovat podezření, měla by mít připravenou pohotovostní tašku, jež obsahuje důležité dokumenty– průkaz totožnosti, rodné listy dětí, průkaz nemocenského pojištění, nájemní smlouvu, pracovní smlouvu, rozhodnutí sociálních úřadů, rozhodnutí o svěřeni dětí do péče, doklady o přístupu k účtu, finanční hotovost a oblečení, léky, lékařské předpisy, hygienické potřeby, hračky, policejní záznamy o dřívějších oznámeních. Peníze by měla mít uloženy nejlépe mimo domov, lze se k nim pak lépe dostat. Takto připravenou tašku je vhodné uschovat u sousedů či v kufru auta. **(2,3,18,35)**

Má-li oběť malé děti, které nelze vzít při útěku sebou, měla by se pro ně co nejrychleji vrátit s příslušníkem Policie ČR., existuje totiž riziko, že je agresor použije jako rukojmí. Větší děti je pak vhodné naučit, co dělat v dané situaci (př. utéct k sousedům) a především apelovat na jejich bezpečí. tzn., že v žádném případě nemají oběť chránit, protože by mohly být zraněny. Pokud je to možné, měla by oběť uschovat veškeré důkazy o proběhlém násilí– roztrhané oblečení, fotodokumentaci o zraněních a hematomech, při vyhledání lékařského ošetření pak vyžadovat , aby lékař zranění zdokumentoval. **(2,3,18,35)**

1.10 Aktivity nestátních neziskových organizací

Pomoc obětem domácího násilí poskytují mimo státní instituce jako např. oddělení sociálně právní ochrany dětí či intervenční centra a také nestátní neziskové organizace. Jejím hlavním specifikem je zaměření na určitou klientelu, která se nachází v různé životní situaci. Hlavními neziskovými organizacemi, které poskytují konkrétní pomoc obětem domácího násilí je Bílý Kruh Bezpečí a ROSA- centrum pro týrané a osamělé ženy a Koordinační kruh prevence násilí na ženách. Právě ROSA provedla výzkum, kde se potvrdila existence domácího násilí a její závažnost. (15)

Bílý kruh bezpečí jako první odstartoval projekt Hráz, který se zabýval problematikou domácího násilí, tento projekt probíhal v letech 2003 – 2004 to pod záštitou Aliance proti domácímu násilí. V sledujícím roce zahájila činnost expertní skupina Aliance proti domácímu násilí, která v říjnu 2004 prezentovala na Národním kongresu Aliance proti domácímu násilí podnět k zákonné úpravě k ochraně před domácím násilím v České Republice. (37)

ROSA poskytuje nejen pomoc psychosociální, ale také právní. Tato pomoc je poskytována ve formě komplexního poradenství. Pořádají také různá setkání a skupiny, kde se problematikou domácího násilí zabývají. Výhodou této činnosti je předávání zkušeností klientek navzájem mezi sebou a nabídnutí podpory. K projektům, které ROSA uskutečňuje patří Informační a poradenské centrum, krizová telefonní linka ta je v provozu nonstop, zde se můžou klientky obrátit kdykoli, je jim poskytnuta krizová intervence a v případě potřeby také azylové ubytování. K dalším významným činnostem patří Utajené azylové bydlení, jež dostanou ženy v případě ohrožení života a značnou předností je, že se mohou na utajené adrese ubytovat i s dětmi. (15)

Do Koordinačního kruhu prevence násilí na ženách patří také profem, o.p.s.– konzultační středisko pro ženské projekty, od roku 1998 realizuje projekt AdvoCats for Women, v rámci tohoto projektu bylo proškoleny 26 českých a slovenských právniček, specializující na problematiku násilí na ženách. (15)

Také Evropská unie se podílí na podpoře aktivit směřujících k potlačení násilné problematiky, od roku 2001 je v provozu Linka právní pomoci ženám– obětem

domácího násilí, dále také Fond právní pomoci ženám– obětem násilí, ten je určen na úhradu advokátního zastoupení. (15)

Další součástí Koordinačního kruhu prevence násilí na ženách je Gender studies, o.p.s., ta se specializuje na poskytování osvětové činnosti a vzdělávání problematice domácích násilí. Další služby obětem domácích násilí poskytuje Poradna pro ženy v tísní v Brně (je součástí Ligy lidských práv).Všechny zmiňované projekty směřovaly ke změně právního zakotvení domácích násilí v českém zákoně. (15)

1.10.1 Zařízení poskytující pomoc obětem domácího násilí

Tato zařízení lze rozdělit do dvou základních oblastí. Do první skupiny patří instituce, která jsou rozmístěna po celé České republice. Další skupinu tvoří speciální zařízení, která se přímo specifikují na pomoc obětem domácího násilí.

Policie České republiky

Ta má právo vstupovat do soukromí rodiny a poskytnout pomoc každému, kdo se na ní obrátí, přijímá trestní oznámení na pachatele.

Kontakt : telefon 158

(27)

Městská policie (Obecní policie)

Mají obdobné kompetence jako Policie ČR, avšak mohou zasáhnout jen v případě protiprávního jednání v rodině, především pak vůči zdraví a životu občanů.

Kontakt : telefon 156

(27)

Přestupková oddělení a přestupkové komise obecních úřadů

V případech, kdy se nejedná o trestný čin, provádějí šetření případů.

(27)

Orgány sociálně právní ochrany dětí

Poskytují pomoc dětem, které jsou ohroženy na životě či příznivém vývoji. Obětem domácího násilí poskytují poradenství, zprostředkovávají ubytování v azylovém domě, zajistí ozdravný pobyt pro dítě či pokud je to nutné, zajistí dítěti ústavní výchovu.(27)

Krizové centrum

Jedná se o službu, která je poskytována osobám na přechodnou dobu v situacích, kdy je hrožen jejich život či zdraví. (27)

Dětské krizové centrum

Poskytuje pomoc zneužívaným, týraným a zanedbávaným dětem v oblasti diagnostiky, terapie a prevence.(27)

Manželská a předmanželská poradna

Nabízí pomoc při řešení partnerských vztahů včetně domácího násilí.(27)

Praktičtí lékaři

V případech, kdy je způsobeno zranění, je nutné přesně popsat jeho příčinu. Lékařská zpráva má být uschována. (27)

Občanské poradny

Pomáhají orientovat se v problémech s bydlením, rodiny a mezilidských vztahů. (27)

Linky důvěry

Snadno dostupná z celé České republiky, zcela anonymní, nabízí pomoc v krizi. (27)

1.10.2   *Zařízení pro pomoc obětem domácího násilí v Jihočeském kraji*

Krizové centrum pro děti a rodinu, České Budějovice

Vzniklo v květnu 2003 jako projekt spolupráce Jihočeského kraje a Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity. Primárně se orientuje na psychosociální péči dětem, které se ocitly v krizové situaci v rodině. Poskytuje také nepřetržitou krizovou telefonní linku 387 410 864. **(1,29,45)**

Dětské centrum Jihočeského kraje, Strakonice

Poskytování pomoci a služeb dětem, matkám a rodinám v tíživé sociální situaci, provozuje zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, komplexní péče o děti v věku 0– 5 let.poskytuje zdravotní péči, sociální péči, poradenství,rehabilitaci, pedagogickou psychologickou péči a hodinové hlídání dětí. **(1,20,26,43)**

Diecézní charita v Českých Budějovicích, Intervenční centrum

Poskytuje telefonické a osobní konzultace, odborné psychologické, sociálně právní a právní poradenství, zprostředkování jiných služeb, pomoc při vyřizování záležitostí. **(12,17)**

Azylová pomoc, o.s., Etnikum, o.s., České Budějovice

Činnost zaměřená na ochranu dětí před škodlivými vlivy. **(1)**

Zdravotně sociální fakulta jihočeské univerzity, České Budějovice

Činnost zaměřená na ochranu dětí před škodlivými vlivy. Pořádání přednášek, kurzů zaměřených na problematiku péče o dítě. **(1)**

2 Cíle a hypotézy

Cílem práce je zmapování problematiky domácího násilí z pohledu nezletilého dítěte na území Jihočeského kraje. S tímto souvisí také zjištění, jaké je povědomí dětí o domácím násilí, zda-li jsou informovány v dostatečné míře a jak by postupovaly v případě, že by přišly do styku s domácím násilím. Dalším cílem této práce je zjištění kvality poskytovaných služeb, kterou obětem domácího násilí (tedy i dětem) poskytuje orgán sociálně právní ochrany dětí.

Hypotézy

Hypotéza č. 1

Předpokládám, že povědomí dětí o domácím násilí je nízké.

Hypotéza č. 2

Předpokládám, že pomoc obětem domácího násilí je kvalitní.

3 Metodika

3.1 Charakteristika souboru

Dotazníkové šetření probíhalo v Základní škole Oskara Nedbala v Českých Budějovicích, tato škola byla zvolena náhodným výběrem. Jediným kritériem bylo, aby jej vyplňovaly nezletilé děti. Dotazníky byly rozdány v osmých a devátých třídách.

Druhý typ dotazníku byl rozdán pracovníkům oddělení sociálně právní ochrany dětí do obcí s rozšířenou působností Jihočeského kraje, konkrétně pak do obcí Blatná, České Budějovice, Český Krumlov, Dačice, Jindřichův Hradec, Kaplice, Milevsko, Písek, Prachatice, Soběslav, Strakonice, Tábor, Trhové Sviny, Třeboň, Týn nad Vltavou, Vimperk, Vodňany.

3.2 Použité metody a techniky průzkumu

K průzkumu byla zvolena strategie kvantitativního výzkumu a to pomocí dvou typů dotazníků. Tyto dotazníky obsahovaly otázky jak otevřené, polootevřené, tak i uzavřené. Dotazník pro nezletilé děti obsahoval 12 otázek, dotazník pro pracovníky oddělení sociálně právní ochrany dětí pak 17 otázek. Návratnost dotazníků pro nezletilé děti byla 100%, pro pracovníky oddělení sociálně právní ochrany dětí pak 60%. Z obcí s rozšířenou působností Třeboň a Vimperk byla návratnost nulová. Z ostatních obcí tvořily navrácené dotazníky z celkového počtu jednotlivá procenta : Blatná, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Milevsko 2,1% (celkem 8,4%), Soběslav, Vodňany 4,2% (celkem 8,4%), Dačice, Kaplice, Prachatice, Strakonice, Trhové Sviny, Týn nad Vltavou 6,3% (celkem 37,5%), Písek 10,4%, Tábor 12,5%, České Budějovice 23%.

3.3 Vlastní realizace výzkumu

Před vlastním průzkumem byl proveden předvýzkum. Dotazníky byly rozdány náhodně pěti nezletilým dětem a také třem pracovníkům oddělení sociálně právní ochrany dětí. Zde se potvrdila jejich vhodnost a srozumitelnost a po menších úpravách byly připraveny k vlastnímu výzkumu.

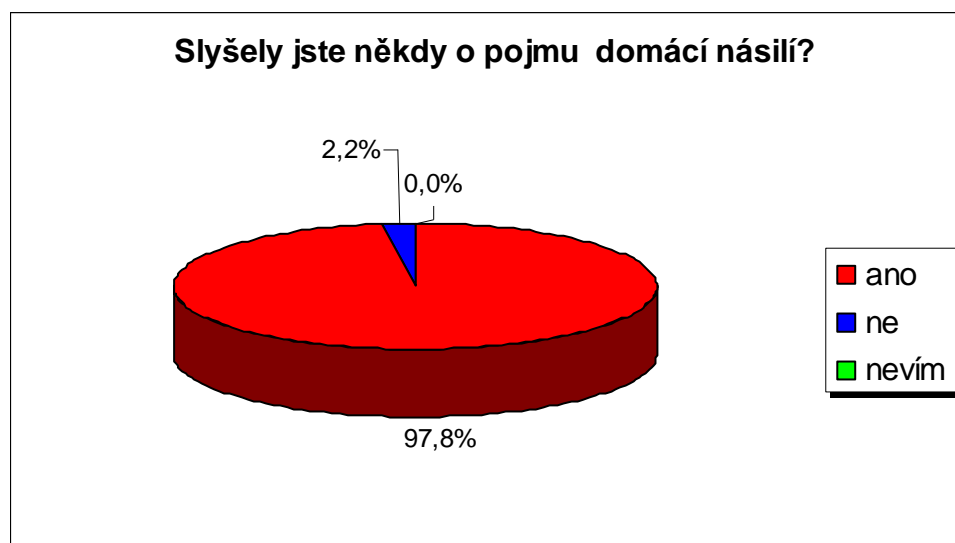
Samotný výzkum pak probíhal v měsíci březnu 2007. Dotazníky pro děti byly rozdány pověřeným pracovníkem dané základní školy. Dotazníky pro pracovníky oddělení sociálně právní ochrany dětí byly rozdány Mgr. Evou Novotnou, vedoucí Oddělení sociálně právní ochrany dětí Jihočeského kraje. Návratnost obou dotazníků byla 31.3 2007.

Sesbíraná data byla zpracována v programu Microsoft Office Excel 2003.

4 Výsledky

4.1 Výsledky– nezletilé děti

Graf č. 1

Zdroj: Matkovská

Komentář:

Z grafu je patrné, že většina dětí o pojmu domácí násilí slyšela. Na tuto otázku odpověděly všechny dotazované děti.

Graf č. 2

Zdroj: Matkovská

Komentář:

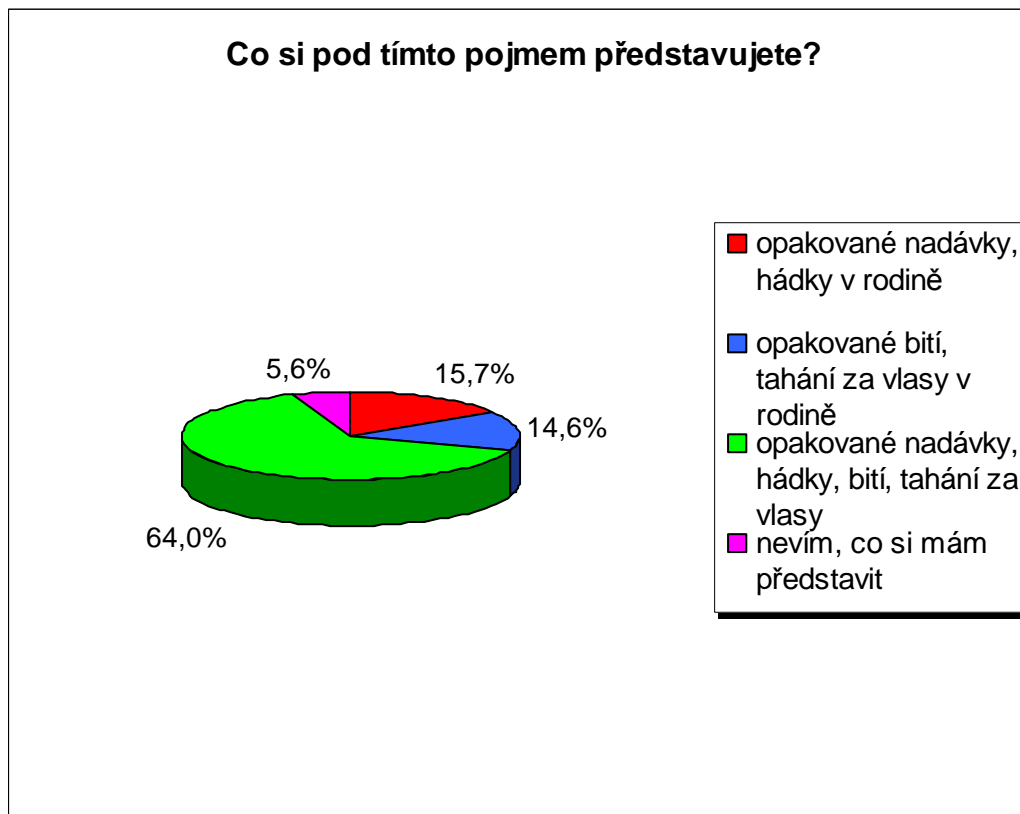
Z grafu vyplývá, že většina dětí (73%) se s nějakými formami domácího násilí nesešla.

Většina dětí jako příklad uváděla nadávky, ponižování na veřejnosti, bití, pohlavky.

Na tuto otázku odpověděly všechny dotazované děti

Graf č. 3

Zdroj: Matkovská

Komentář :

Pod pojmem domácí násilí si většina dětí představuje opakované nadávky, hádky, bití, tahání za vlasy a to v 64%. Pouhých 6% dětí neví, co si pod tímto pojmem má představit.

Na tuto otázku odpověděly všechny dotazované děti.

Graf č. 4

Zdroj: Matkovská

Komentář :

Z grafu je patrné, že 86,5% dětí nebylo nikdy svědkem opakovaného napadení jednoho z rodičů.

Na tuto otázku odpověděly všechny dotazované děti.

Graf č. 5

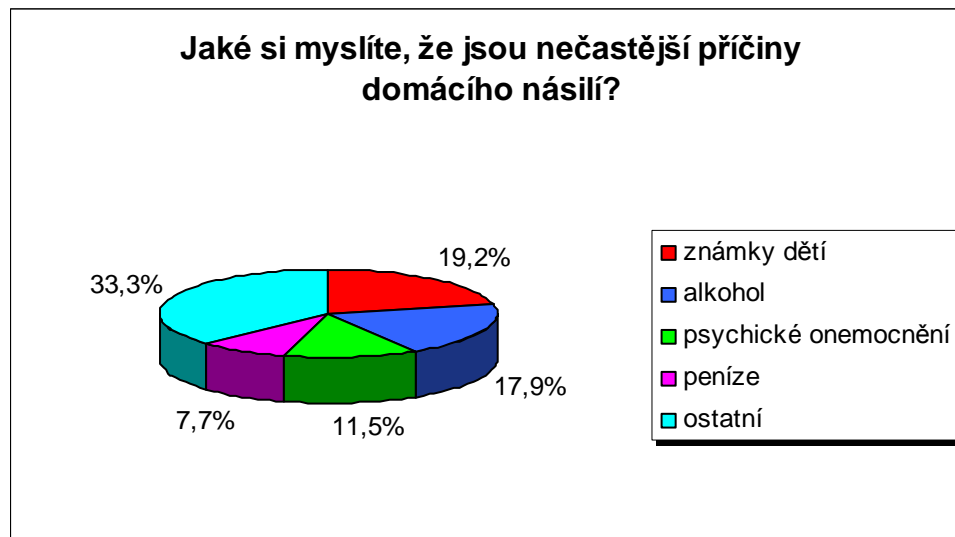
Zdroj: Matkovská

Komentář :

Z grafu vyplývá, že 88,8% dětí je přesvědčeno, že opakované bití, urážky, ponižování nejsou vhodným prostředkem potrestání. Pokud děti odpověděly ano, pak nejčastějším důvodem bylo, že „občas se to hodí“, dále také, že „pokud druhý provokuje“ a je-li partner/ka nevěrná.

V případě odpovědí ne udávaly děti, že se vše dá vyřešit domluvou a že by to mohlo mít negativní vliv na psychiku dětí. Také se objevoval názor, že by jejich děti mohly dělat to samé. Na tuto otázku odpověděly všechny dotazované děti

Graf č. 6

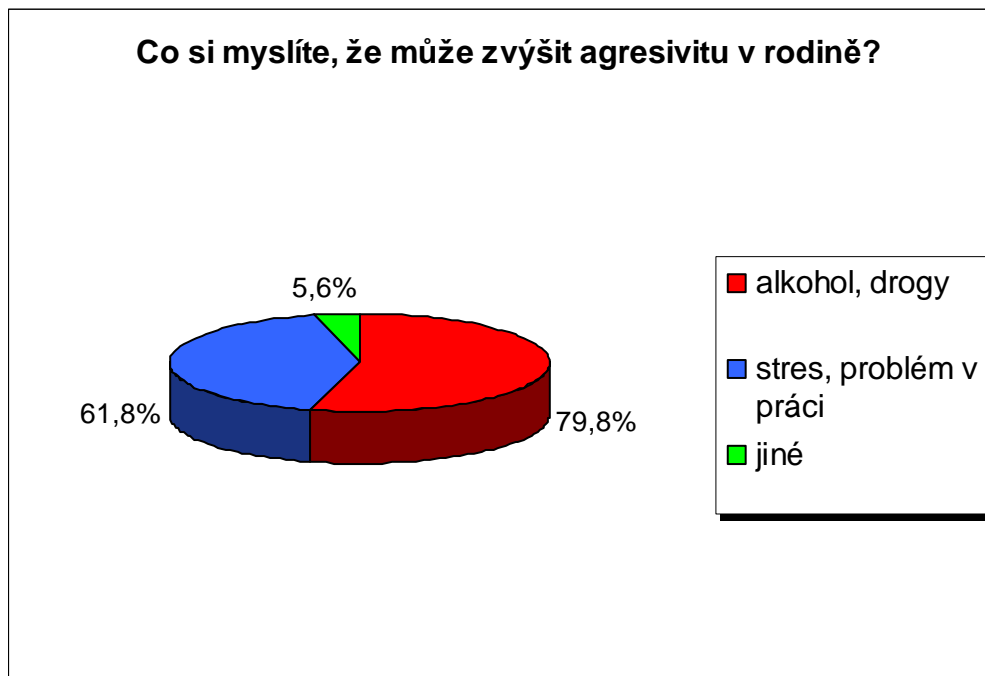

Zdroj: Matkovská

Komentář:

U této otázky neměly možnost výběru, ale doplnění. K ostatním příčinám nejčastěji uváděly zlost, drogy, nechtěné dítě, nevěra. Na tuto otázku odpovědělo 78 dětí. Na tuto otázku byla možnost více odpovědí.

Graf č. 7

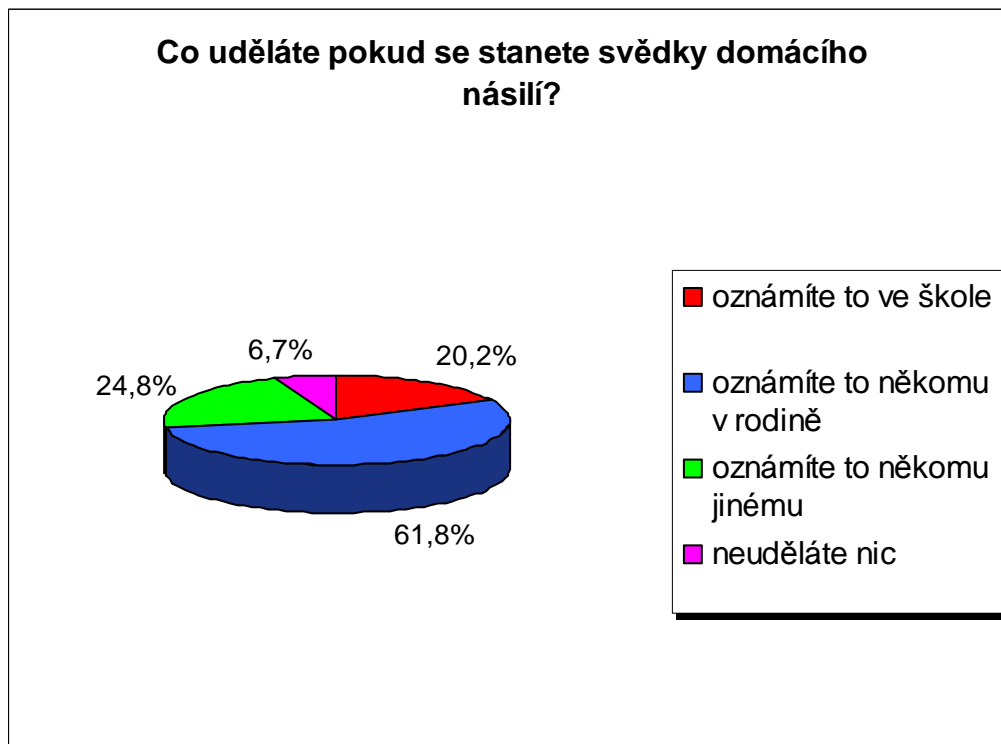

Zdroj: Matkovská

Komentář :

Nejčastěji děti uváděly, že agresivitu v rodině zvyšuje alkohol a drogy a to v 79,8%. Na tuto otázku byla možnost více odpovědí. Jako další nejčastější odpověď uváděly stres a problém v práci a to v 61,8% případů. Pokud děti uvedly jiný důvod, pak nečastěji doplnily jako odpověď peníze. Na tuto otázku odpověděly všechny dotazované děti

Graf č. 8

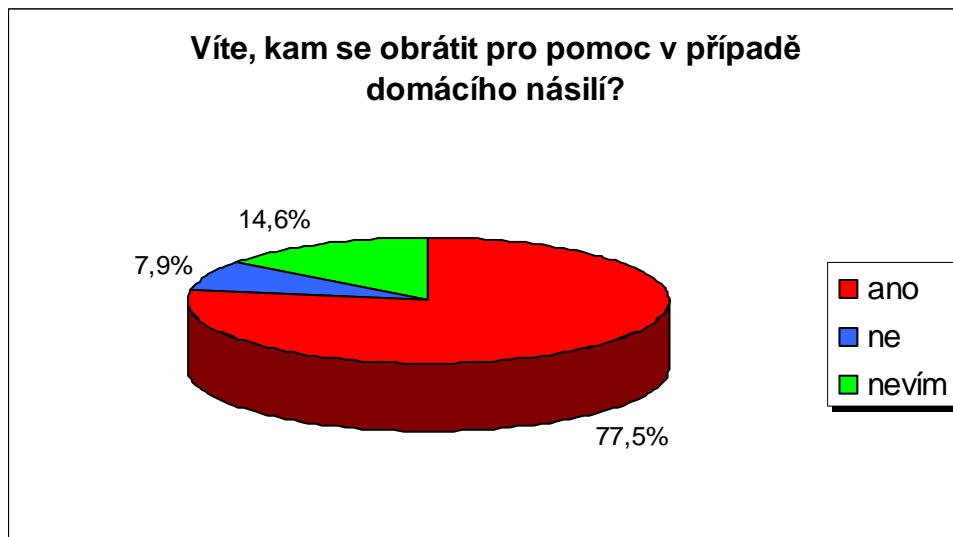
Zdroj: Matkovská

Komentář :

Nejčastěji děti odpověděly, že pokud se stanou svědky domácího násilí, pak tuto skutečnost oznámí někomu v rodině a to v 61,8% případů. Druhou nejčastější odpovědí bylo, že by to oznámily někomu jinému a to v 24,8%, komu, to však nikdo z dotazovaných neuvedl.

Na tuto otázku byla možnost více odpovědí. Na tuto otázku odpověděly všechny dotazované děti

Graf č. 9

Zdroj: Matkovská

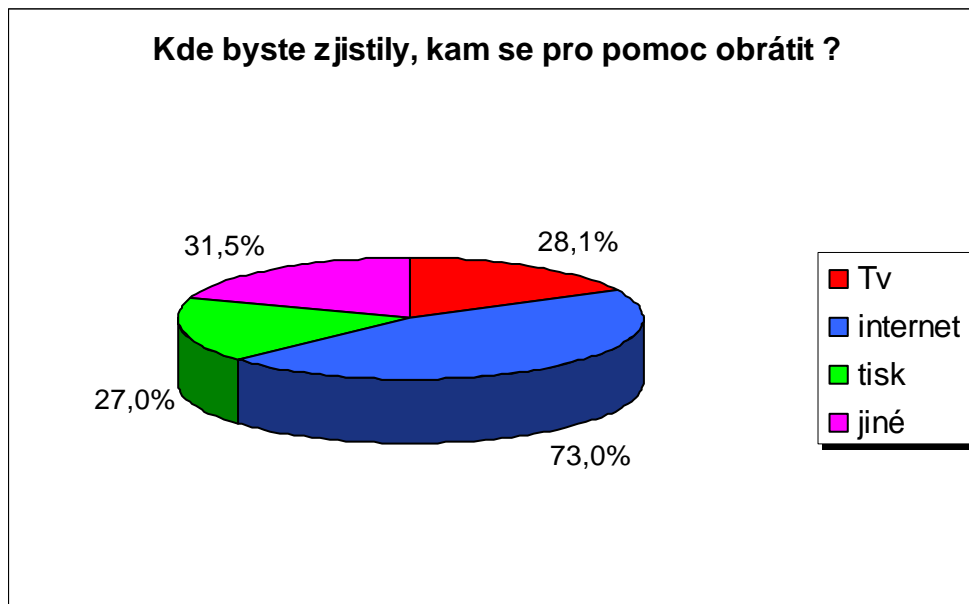
Komentář:

Z grafu je patrné, že 77,5% dětí ví, kam se v případě domácího násilí obrátit. Jen 7,9% dětí nevědělo, kam by se v tomto případě obrátilo.

Nejčastěji pak uváděly Linku důvěry.

Na tuto otázku odpověděli všechny dotazované děti.

Graf č. 10

Zdroj: Matkovská

Komentář :

Z grafu vyplývá, že nejvíce dětí a to 73% by zjišťovalo, kam se pro pomoc obrátit, pomocí internetu. Děti jako nejčastější jinou možnost uváděly rádio a to v 31,5%. Na tuto otázku odpověděly všechny dotazované děti

Na tuto otázku byla možnost více odpovědí.

Graf č. 11

Zdroj: Matkovská

Komentář:

Z grafu vyplývá, že 52,8% dětí se účastnilo diskuze na téma domácí násilí. Nejčastějším místem, kde se s diskuzí na téma domácí násilí účastnily, byla škola či v domácím prostředí.

Na tuto otázku odpověděly všechny dotazované děti.

Graf č. 12

Zdroj: Matkovská

Komentář:

Z grafu vyplývá, že 94,4% dětí neví, kde se v jejich okolí nachází zařízení, které poskytuje pomoc obětem domácího násilí.

V případě, že děti odpověděly ano, pak nejčastějším zařízením uvedly Policii či Linku důvěry.

Na tuto otázku odpověděli všechny dotazované děti.

4.2 Výsledky– pracovníci SPOD

Graf č. 13

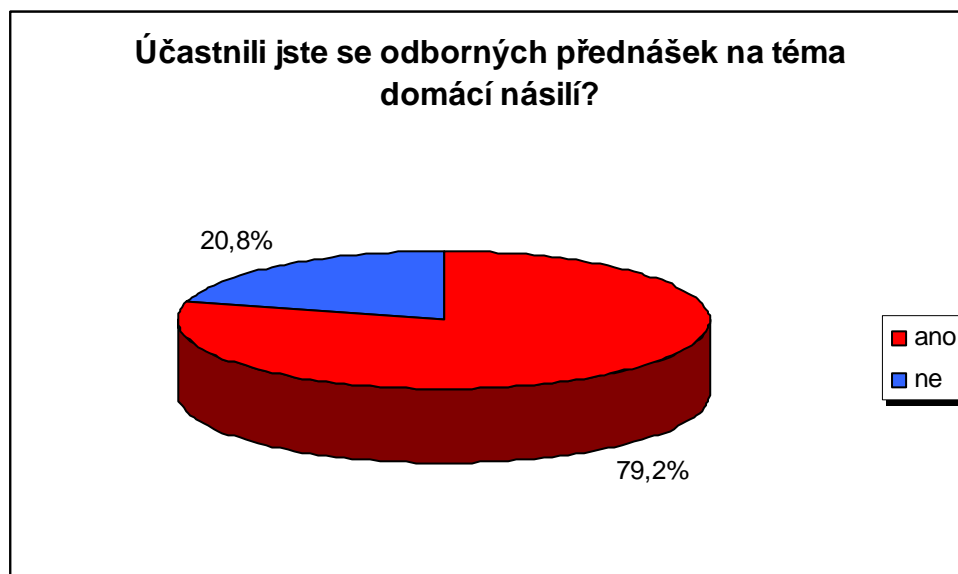
Zdroj: Matkovská

Komentář:

Z grafu je patrné, že 91,7% pracovníků oddělení sociálně právní ochrany dětí se s domácím násilím setkalo. 8,3% pak uvedlo, že se s domácím násilím nesetkali.

Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti.

Graf č. 14

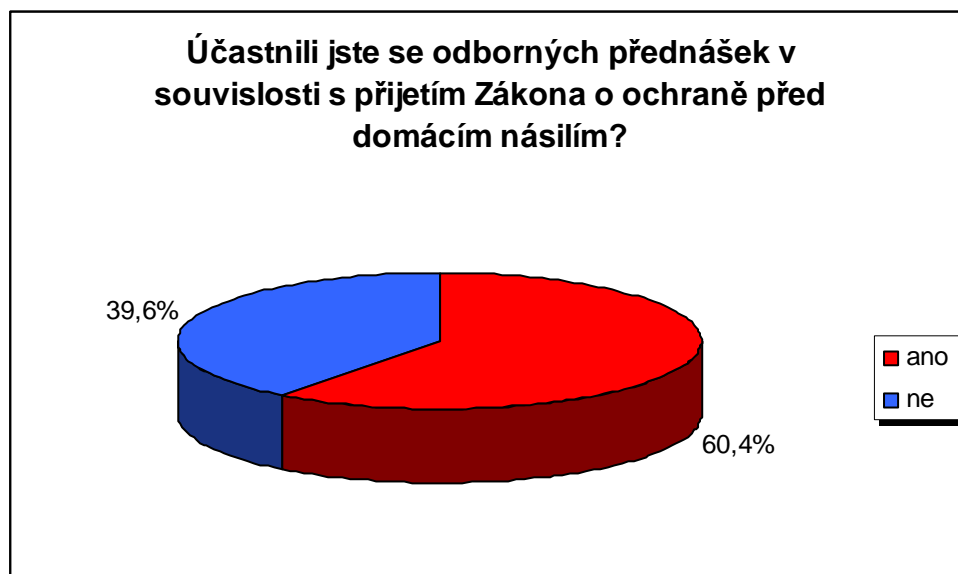

Zdroj: Matkovská

Komentář:

Z dotazovaných pracovníků se 79,2% účastnilo odborných přednášek na téma domácí násilí. 20,8% se takovýchto přednášek neúčastnilo. Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti.

Graf č. 15

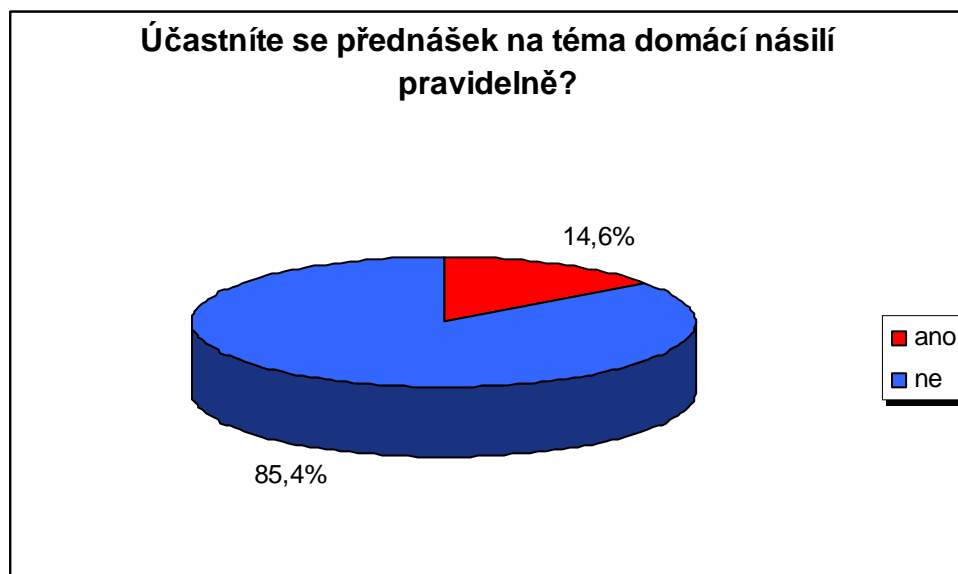
Zdroj: Matkovská

Komentář:

Z dotazovaných pracovníků oddělení sociálně právní ochrany dětí se 60,4% účastnilo odborných přednášek v souvislosti s přijetím Zákona o ochraně před domácím násilím.

40% pak uvedlo, že nikoli. Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti.

Graf č. 16

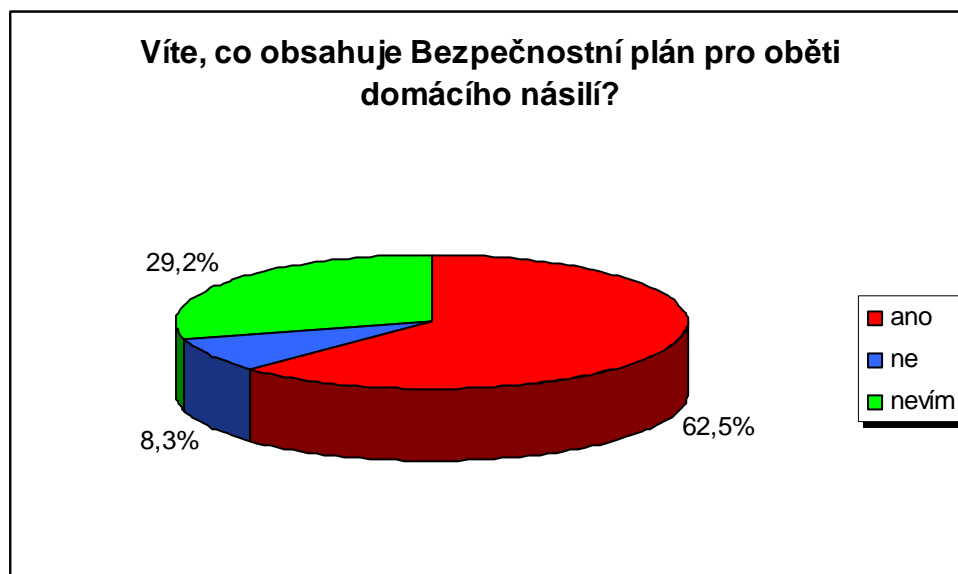

Zdroj: Matkovská

Komentář:

Z grafu je patrné, že jen 14,6% dotazovaných pracovníků se účastní pravidelně přednášek na téma domácí násilí. Naopak 85,4% dotazovaných se těchto přednášek neúčastní. Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti.

Graf č. 17

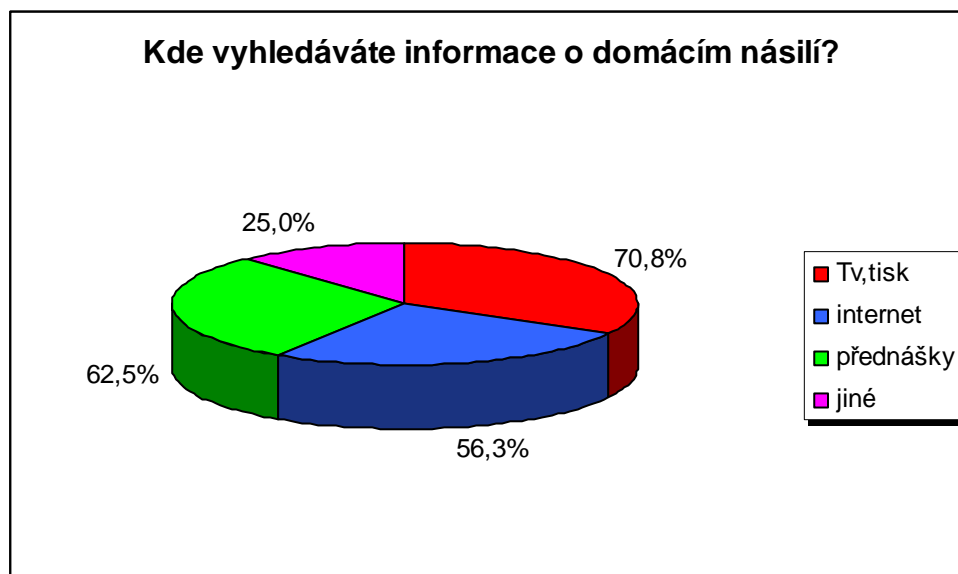

Zdroj: Matkovská

Komentář:

Z grafu vyplývá, 62,5% dotazovaných pracovníků ví, co obsahuje Bezpečnostní plán pro oběti domácího násilí. 29,2% neví, co zmiňovaný plán obsahuje a 8,3% uvedlo, že neví, popř., že ví jen velmi okrajově. Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti.

Graf č. 18

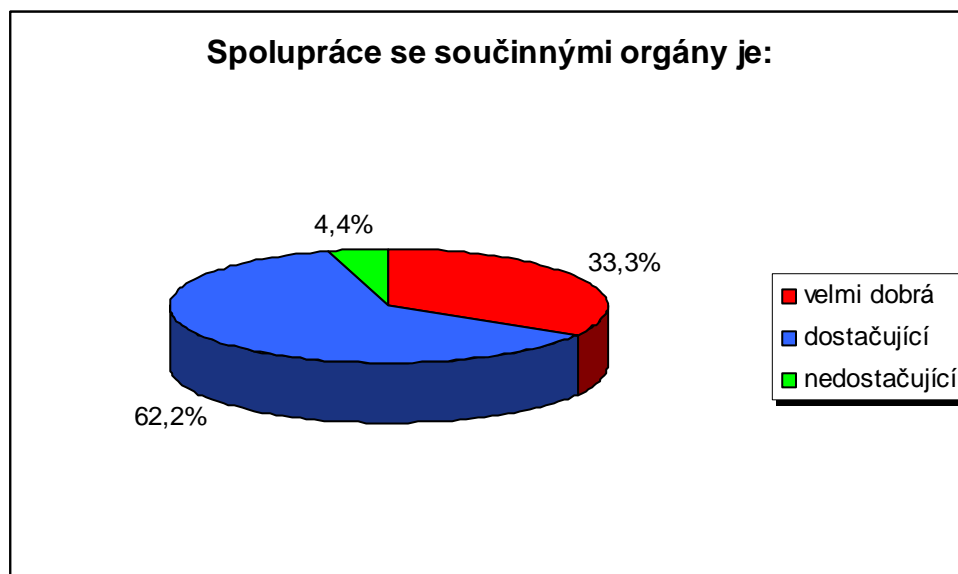
Zdroj: Matkovská

Komentář:

70,8% pracovníků oddělení sociálně právní ochrany dětí uvedlo, že informace o domácím násilí vyhledávají pomocí Tv či tisku, 56,3% pomocí internetu, 62,5% formou přednášek na dané téma, 25% uvedlo jinou formu, nejčastěji pak konzultaci s kolegy. Na tuto otázku byla možnost více odpovědí, odpověděli všichni respondenti.

Graf. č. 19

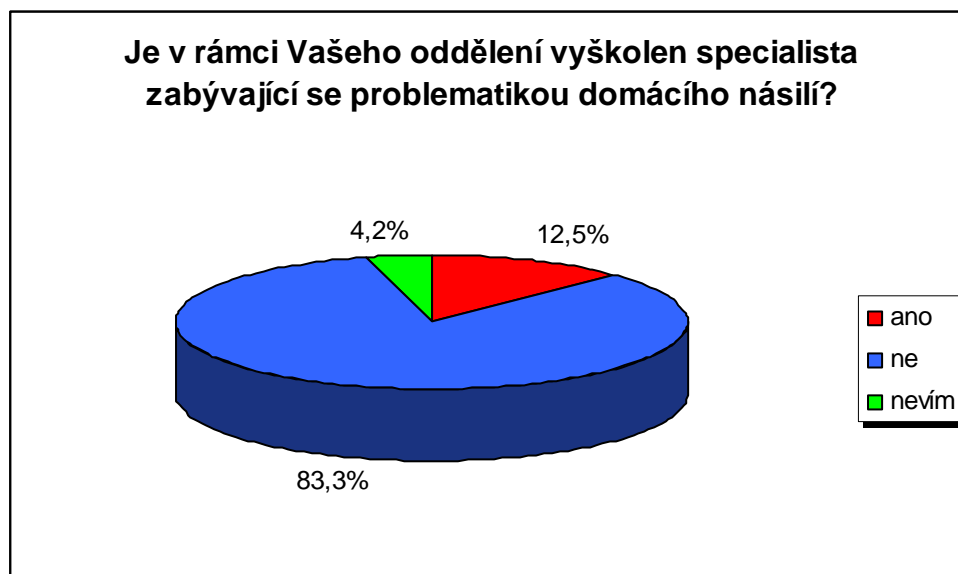

Zdroj: Matkovská

Komentář:

Nejčastěji byla označena odpověď, že spolupráce se součinnými orgány je dostačující a to v 62,2%. Jako velmi dobrou spolupráci uvedlo 33,3% pracovníků a 4,4% uvedla spolupráci jako nedostačující. Na tuto otázku odpovědělo 45 respondentů.

Graf č. 20

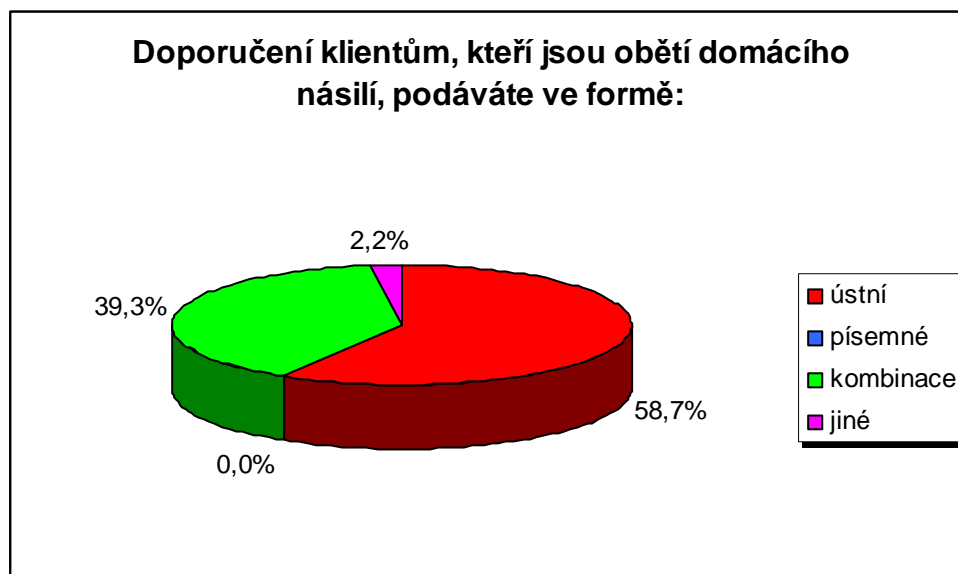

Zdroj: Matkovská

Komentář:

Z dotazovaných pracovníků oddělení sociálně právní ochrany dětí odpovědělo, že v rámci jejich oddělení není vyškolen specialista zabývající se problematikou domácího násilí a to v 83,3% případů. 12,5% uvedlo, že takovýto specialista je u nich vyškolen a 4,2% uvedlo, že neví. Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti.

Graf č. 21

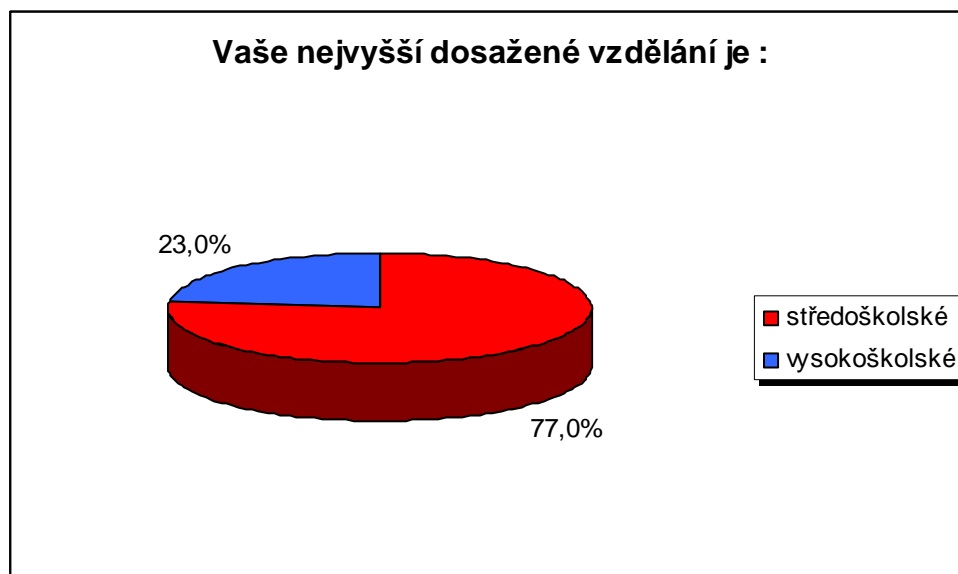

Zdroj: Matkovská

Komentář:

Z grafu je patrné, že 58,7% pracovníků podává klientům informace ohledně doporučení v případě domácího násilí ústně, pouze písemně 0%, kombinaci využívá 39,3% pracovníků a jinou formu pak 2,2%. Na tuto otázku odpovědělo 46 pracovníků.

Graf č. 22

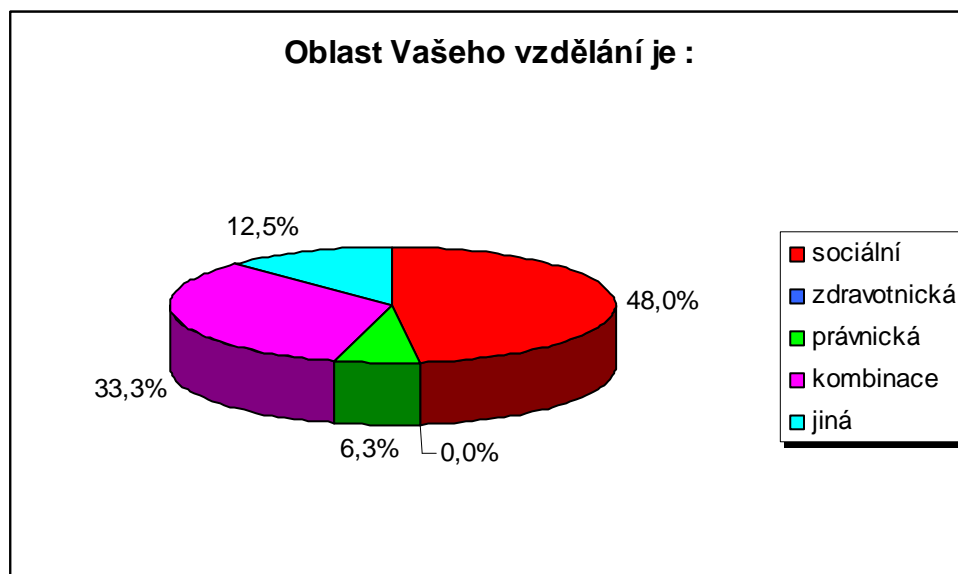

Zdroj: Matkovská

Komentář:

Jako nejvyšší dosažené vzdělání uvedlo 77% dotazovaných vzdělání středoškolské, vysokoškolské pak uvedlo 23% dotazovaných pracovníků Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti.

Graf č. 23

Zdroj: Matkovská

Komentář:

Z dotazovaných pracovníků uvedli jako oblast jejich vzdělání nejčastěji oblast sociální a to v 48%, zdravotnickou nevedl nikdo z dotazovaných, oblast právnickou 6,3%, kombinaci pak uvedlo 33,3% a jako jinou oblast pak 12,5%. V jiné oblasti pak uvedli ekonomickou či pedagogickou. Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti.

Grafč. 24

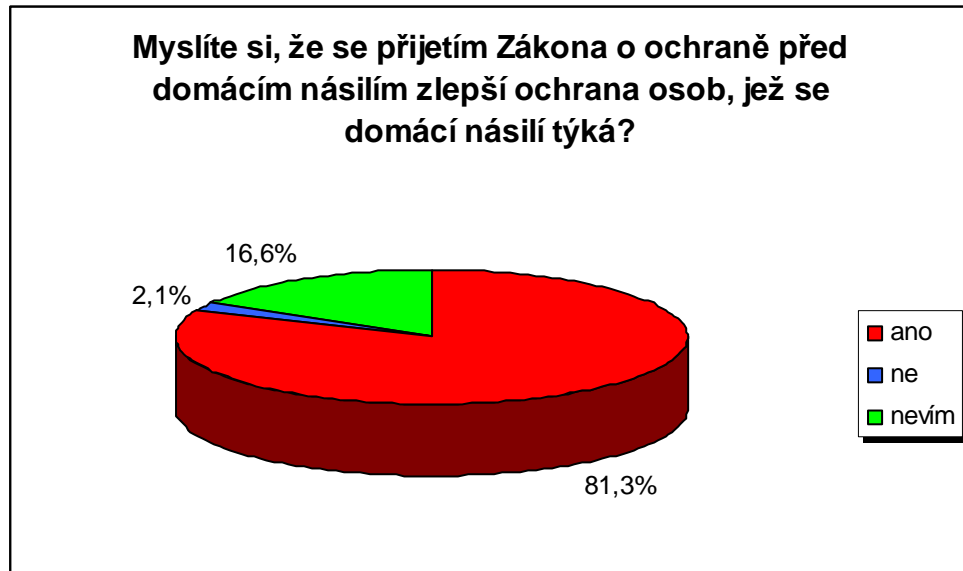

Zdroj: Matkovská

Komentář:

Všichni dotazovaní pracovníci oddělení sociálně právní ochrany dětí, tedy 100%, uvedli, že považují zákon o ochraně před domácím násilím přínosný. Na tuto otázku odpovědělo 47 respondentů.

Graf č. 25

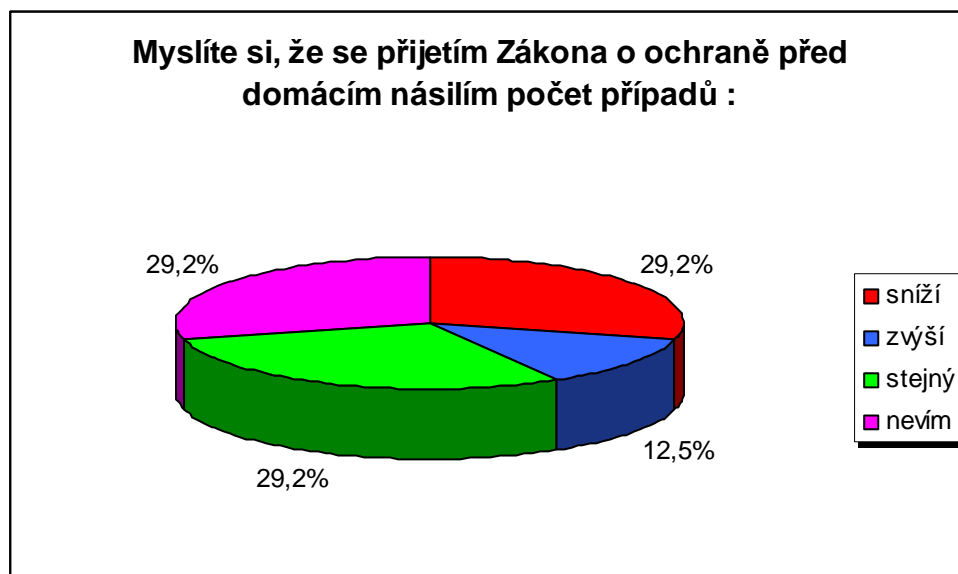

Zdroj: Matkovská

Komentář:

Na otázku, zlepšili-li se ochrana osob v souvislosti s přijetím Zákona o ochraně před domácím násilím, uvedlo 81,3% ano, 16,6% uvedlo, že neví a 2,1% uvedlo jako odpověď ne. Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti.

Graf č. 26

Zdroj: Matkovská

Komentář:

Z grafu je patrné, že 29,2% dotazovaných uvedlo, že se počet případů sníží, také 29,2% uvedlo, že počet případů zůstane stejný, 29,2%, že neví a 12,5% uvedlo, že se počet případů zvýší. Na tuto otázku uvedli všichni respondenti.

Graf č. 27

Zdroj: Matkovská

Komentář:

Z grafu je patrné, že 51% dotazovaných pracovníků neví, zda je pomoc poskytovaná obětem domácího násilí kvalitní, 32% uvedlo, že ano a 17% dotazovaných nepovažuje takovou pomoc za kvalitní. Na tuto otázku odpovědělo 47 respondentů.

Graf č. 28

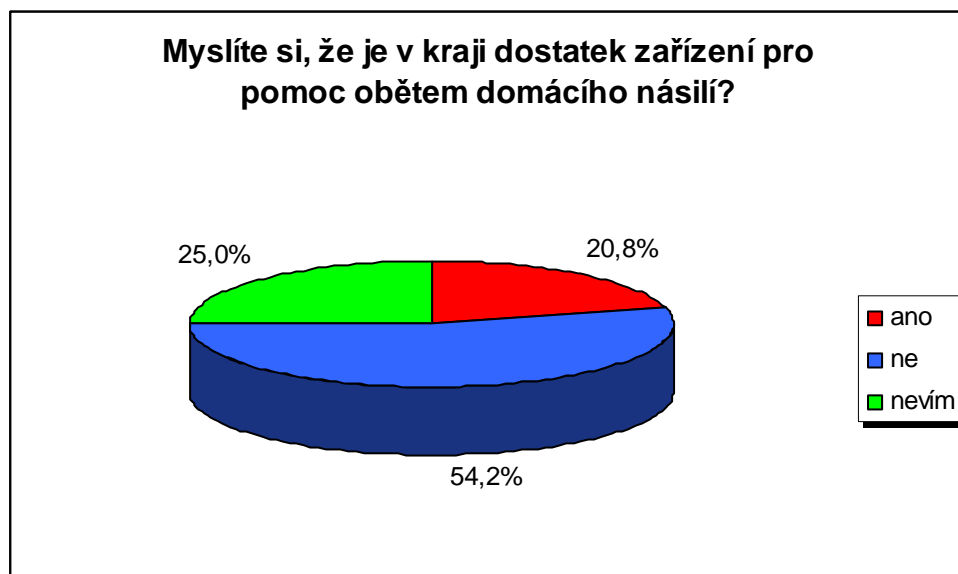

Zdroj: Matkovská

Komentář:

Na otázku, zda je v kraji dostatek odborných pracovníků zabývajících se problematikou domácího násilí, uvedlo ano 23% dotazovaných, 29,1% uvedlo, že ne a 47,9% pak jako odpověď označilo, že neví. Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti.

Graf č. 29

Zdroj: Matkovská

Komentář:

Z grafu je patrné, že 54,2% dotazovaných pracovníků si myslí, že v kraji je nedostatek zařízení které poskytují pomoc obětem domácího násilí. 20,8% pak uvedlo, že je v kraji dostatek těchto zařízení a 25% uvedlo, že neví. Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti.

5 Diskuze

Z dotazníkového šetření vyplývá, že děti se s pojmem domácího násilí setkaly v 97,8% případů. Ve většině případů také ví, co pod tento zmiňovaný pojem spadá a jsou si vědomy, že se jedná o jev, pro který je charakteristická jeho dlouhodobost a opakování. V této souvislosti by bylo vhodné, dále se zaměřovat na poskytování informací dětem, aby dokázaly rozlišit, co je a co není domácí násilí. Celých 73% dotazovaných dětí uvedlo, že se samy setkaly s nějakými formami domácího násilí. Pod pojmem domácí násilí si 64% dětí představuje opakované nadávky, hádky, bití, tahání za vlasy. V 15,7% dotazovaných pod tímto pojmem představuje opakované nadávky a hádky. Na otázku, zda byly děti někdy svědkem odehrávajícího se domácího násilí, odpovědělo 86,5% dětí, že byly účastny takového jednání.

Děti také vědí, že opakované nadávky, bití, urážky, ponižování nejsou vhodným prostředkem potrestání. V této souvislosti uvedly důvod, že konflikty se dají vyřešit domluvou a že by takovéto chování mělo negativní vliv nejen na psychiku dětí, ale také, že by se mohlo přenést na další generaci. Pokud děti odpověděly, že násilné chování je vhodnou formou potrestání, pak jako důvod uvedly, že pouze v případě, pokud je partner/ka nevěrný/á či pokud se jedná o provokaci. Jako nejčastější příčinu domácího násilí děti uvedly jejich špatné známky ve škole a to 19,2% případů, pak alkohol v 17,9% a jako další nejčastější příčinu uváděly psychické onemocnění jednoho z partnerů. V ostatních případech pak udávaly finanční důvody, zlost či nevěru. V této oblasti je potřeba věnovat pozornost osvětě v oblasti příčin domácího násilí. M

Mnoho dětí je přesvědčeno, že pokud se v rodině odehrává domácí násilí, pak je to důsledek jejich špatných známek ve škole. Je zapotřebí klást důraz na to, že jejich školní výkonnost a jejich celkové chování nemůže být příčinou násilí v rodině. Děti jsou také dostatečně informovány o důsledcích užívání alkoholu a drog a jejich vzájemné souvislosti se zvyšováním agresivity v rodině. V necelých 80% případů si děti myslí, že agresivitu v rodině zvyšuje konzumování alkoholu a užívání jiných návykových látek (drog) a to v 62% případů.

Pokud by se děti staly svědkem domácího násilí, pak v 62% by tuto skutečnost oznámily někomu v rodině, 25% dotazovaných dětí by učinily oznámení někomu jinému, 20% ve škole a jen necelých 7 % by neudělalo vůbec nic. Ve školských zařízeních by se měli zaměřovat na podporování důvěry dětí, aby se v případě, že budou svědky násilného chování, nebály obrátit na zaměstnance školy.

Z celkového počtu dotazovaných dětí 77,7% ví, kam se obrátit pro pomoc v případě domácího násilí. Informace týkající se domácího násilí by 73% dětí vyhledalo pomocí internetu, 28% pomocí televize, 27 % v tisku a v 31,5% uvedlo jako zdroj informací jinou možnost. Zde je tedy nutné zdůraznit pozitivní vliv internetu a médií, především pak Linky důvěry, tu děti nejčastěji označovaly jako konkrétní instituci, kde by o pomoc žádaly, v dotazníkovém šetření se ani jednou neobjevila možnost obrátit se na pomoc na oddělení sociálně právní ochrany dětí, což poukazuje na skutečnost, že na tuto instituci se obracejí především oběti– nejčastěji matky a nikoli samotné děti, i když podle zákona tuto možnost mají.

Dále 53% dotazovaných dětí uvedlo, že se účastnilo diskuze na téma domácí násilí nebo témata s ním související. Pouze 6% dětí uvedlo, že ví, kde se v jejich okolí nachází zařízení, které poskytuje pomoc obětem domácího násilí. V preventivní oblasti je nutné apelovat na častější pořádání přednášek ohledně domácího i jiného násilí a informovat děti, kde se v jejich okolí nachází konkrétní instituce, které poskytují pomoc obětem domácího násilí.

Z šetření, které bylo provedeno mezi pracovníky oddělení sociálně právní ochrany dětí na území Jihočeského kraje bylo zjištěno, že většina z nich a to 91,7% se při své práci setkává s domácím násilím. Právě v souvislosti s touto problematikou se většina pracovníků účastnila odborných přednášek na téma domácí násilí, konkrétně pak 79,2% dotazovaných. Zde je nutno poukázat na skutečnost, že na oddělení pracují mimo jiné i pracovníci, kteří nepřicházejí do kontaktu se samotnými klienty, proto se všichni těchto přednášek neúčastní.

Z celkového počtu se 60% pracovníku účastnilo přednášky, která byla zaměřena na přijetí Zákona o ochraně před domácím násilím. Z dotazovaných pracovníků se účastní přednášek na téma domácí násilí pouhých 14,6%. Zde by bylo

tedy vhodné pořádat pro pracovníky přednášky či jiné aktivity zaměřené na tuto problematiku častěji, aby byli informováni o novém vývoji a aby pak nové poznatky mohli aplikovat v praxi.

Instrukce, jak se má oběť zachovat v případě domácího násilí, tedy náplň Bezpečnostního plánu, ovládá 62,5% pracovníků zcela přesně. Ostatní pracovníci uvedli, že neví, co tento plán obsahuje. K získávání informací o domácím násilí využívá nejvíce pracovníků oddělení sociálně právní ochrany dětí tisk a Tv, dalším nejčastějším prostředkem je internet a to v 56,3%. Z dotazníkového průzkumu se zjistilo, že většina pracovníků považuje spolupráci se součinnými orgány jako dostačující, jako nedostačující ji považuje jen 4,4%.

Alarmující je skutečnost, že 83,3% pracovníků uvedlo, že v rámci jejich oddělení není vyškolen specialista zabývající se problematikou domácího násilí. Z průzkumu však nelze zjistit, zda se jedná o nevědomost samotných pracovníků nebo takový specialista opravdu nebyl určen. V rámci poskytovaných služeb a jejich zkvalitnění by bylo vhodné, aby takovýto specialista byl určen a poskytoval poradenství nejen klientům, ale také pracovníkům, aby věděli, jak se zachovat v případě práce s klientem, který je obětí domácího násilí.

Doporučení klientům, kteří jsou takovou obětí, podávají pracovníci nejčastěji ústně a to v 58,7% a kombinaci – tedy ústní a písemné využívá 39,3%. Kombinace se jeví jako neúčinnější, jelikož klient si může nabídnuté postupy, jak se zachovat, zpětně vyhledat.

Na oddělení sociálně právní ochrany dětí v rámci Jihočeského kraje pracuje 77% pracovníků se středoškolským vzděláním a 23% pracovníků se vzděláním vysokoškolským. Lze předpokládat, že tento poměr se bude v budoucnu měnit ve prospěch vysokoškolsky vzdělaných odborníků. Nejčastěji uvedlo oblast svého vzdělání sociální zaměření a to 48% respondentů, jako druhou nejčastější oblast uvedlo 33,3% kombinaci a to hlavně sociálně- právní zaměření. Jen sporadicky byla uvedena jiná oblast a to pedagogická, častěji se objevovala ještě oblast ekonomická.

Zcela jednomyslně (100%) pracovníků je přesvědčeno, že přijetí Zákona o ochraně před domácím násilím je přínosné, v této souvislosti si jich 81,3% myslí, že se

zlepší vlastní ochrana osob, kterých se domácí násilí týká, 16,6% uvedlo, že neví a jen 2,1% si myslí, že se ochrana osob nezlepší. Počet hlášených případů se tak podle 29,2% sníží, 12,5% zvýší, 29,2% stejný a 29,2% uvedlo, že neví. Jako kvalitní pomoc poskytovanou obětem domácího násilí označilo 32% pracovníků, 17% uvedlo, že pomoc není kvalitní a ostatní (51%) neví.

Z celkového počtu dotazovaných pracovníků oddělení sociálně právní ochrany dětí i myslí, že je v kraji dostatek odborných zařízení, které se zabývají problematikou domácího násilí a nabízejí pomoc těmto jedincům a to ve 23,3%, 29,1% nepovažuje toto množství za dostatečné a ostatní uvedli, že neví.

6 Závěr

Stanovené cíle

Cílem práce je zmapování problematiky domácího násilí z pohledu nezletilého dítěte na území Jihočeského kraje.

Dalším cílem bylo zjistit, jaké je povědomí dětí o domácím násilí, zda-li jsou informovány v dostatečné míře a jak by se zachovaly v případě domácího násilí.

Posledním cílem bylo zjistit kvalitu poskytovaných služeb, kterou obětem domácího násilí (tedy i dětem) poskytuje orgán sociálně právní ochrany dětí.

Zpracováním výsledků průzkumu byly stanovené cíle splněny.

Z provedeného dotazníkového šetření vyplývá že většina dotazovaných dětí se s pojmem domácí násilí setkala. Ve většině případů také ví, co pod tento zmiňovaný pojem spadá a jsou si vědomy, že se jedná o jev, pro který je charakteristická jeho dlouhodobost a opakování. Uvědomují si také, jaké následky může konání domácího násilí zanechat na nic samotných.

Děti jsou také dostatečně informovány o důsledcích užívání alkoholu a drog jejich vzájemné souvislosti se zvyšováním agresivity v rodině. Dotazované děti mají také důvěru v některého z členů rodiny, v případě odehrávajícího se domácího násilí by se obrátili právě na něj. Většina dětí ví, kam se obrátit pro pomoc v případě domácího násilí, tyto informace by si nejčastěji vyhledaly pomocí internetových stránek.

Pracovníci oddělení sociálně právní ochrany dětí se s domácím násilím při výkonu svého povolání setkávají. Většina těchto pracovníků se účastnila odborné přednášky na téma domácí násilí, více než polovina se účastnila přednášky v souvislosti s přijetím Zákona o ochraně před domácím násilím. Naopak většina pracovníků se pravidelných přednášek na dané téma neúčastní.

Více než polovina pracovníků oddělení sociálně právní ochrany dětí Jihočeského kraje ví, co obsahuje Bezpečnostní plán pro oběti domácího násilí.

Informace k domácímu násilí nejčastěji získávají pomocí Tv a tisku. Přes polovinu dotazovaných pracovníků označilo spolupráci se součinnými orgány jako dostačující.

Čtyři pětiny respondentů uvedlo, že v rámci jejich oddělení není vyškolen specialista zabývající se problematikou domácího násilí. Předávání informací obětem domácího násilí se děje nejčastěji ústní formou. Na oddělení sociálně právní ochrany dětí jsou zaměstnáni nejčastěji pracovníci se středoškolským vzděláním, nejčastěji se pak jedná o vzdělání v sociální oblasti.

Všichni z dotazovaných pracovníků považují přijetí Zákona o ochraně před domácím násilím za přínosný. Čtyři pětiny respondentů si myslí, že se ochrana obětí v souvislosti s přijetím daného zákonalepší. Jestli se počet případů sníží, zvýší či zůstane stejný, zde panovala v odpovědích shoda. Každá odpověď byla zastoupena třetinou respondentů.

Třetina dotazovaných také uvedla, že dle jejich názoru je pomoc poskytovaná obětem domácího násilí kvalitní. Pětina pracovníků si myslí, že je v kraji dostatek zařízení poskytující pomoc obětem domácího násilí.

Hypotéza č. 1

Předpokládám, že povědomí dětí o domácím násilí je nízké.

Tato hypotéza byla vyvrácena. Průzkumem se potvrdilo, že povědomí nezletilých dětí o domácím násilí je na vysoké úrovni.

Hypotéza č. 2

Předpokládám, že pomoc obětem domácího násilí je kvalitní.

Tato hypotéza byla potvrzena. Dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že pracovníci oddělení Jihočeského kraje se v problematice domácího násilí orientují, mají dostatečné informace a jsou schopni klientům poskytnout kvalitní pomoc.

Tato práce by měla pomoci laické veřejnosti naučit se orientovat v problematice domácího násilí, ale především je určena pro pracovníky školských zařízení, aby byli schopni při kontaktu s dítětem, které je svědkem domácího násilí, vhodně reagovat a nebrat problémy dětí na lehkou váhu a pomoci jim nalézt cestu k vyřešení tohoto problému.

7 Seznam použitých zdrojů

1. (online) Platný http://www.mpsv.cz/files/clanky/987/jihc_141206.pdf, April 28, 2007
2. Bezpečnostní plán pro oběti domácího násilí. (online) Platný http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=311, January 10, 2007
3. Bezpečnostní plán. (online) Platný http://www.donalinka.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=359, January 10, 2007
4. Cerqueirová, Andrea. Kongres k domácímu násilí aneb Nářez není dar z nebes. (online) Platný <http://www.ta-gita.cz/detsky-svet/kongres-k-domacimu-nasili-aneb-narez-neni-dar-z-nebes/>, January 8, 2007
5. Čírtková, L. Děti očima současné viktimologie. In: Násilí na dětech. „*Násilí nezná hranice, ale zanechává stopy.*“ Praha: Humanita-Profes, o.p.s., 2003, s.38-40
6. Čírtková, Ludmila. Domácí násilí. (online) Platný <http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika/2006/03/cirtkova.pdf>, April 23, 2007
7. Čírtková, Ludmila. Rakouský model ochrany před násilím v rodině. (online) Platný <http://bkb.juristic.cz/174588/old>, April 24, 2007

8. Doležalová, Markéta. Rakouská legislativa na ochranu obětí domácího násilí.(online) Platný <http://www.mvcr.cz/casopisy/s/2003/0006/zahr.html>, April 24, 2007
9. Domácí násilí. (online) Platný http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=283, January 5, 2007
10. Domácí násilí: jak se tento problém snaží řešit v Británii.(online) Platný <http://www.blisty.cz/2002/8/23/art11344.html>, April 11, 2007
11. Dufková, J. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku oběti*. 1.vyd. Praha: Střední policejní škola, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku, 2005. 52 s.
12. Důležité kontakty. (online) Platný <http://www.rosa-os.cz/index.php?id=22>, February 7, 2007
13. Haškovcová, H. *Manuálek o násilí*. 1.vyd. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2004. 83 s. ISBN 80-7013-397-X.
14. Holub, M., Nová, H., Hyklová, J. *Zákon o rodině. Komentář a předpisy související. 7. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.3. 2005*. 7. vyd. Praha: Linde, a.s., 2005. 748 s. ISBN 80-7201-517-6.
15. Huňková, M., Voňková, J. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 1. vyd. Praha: profFem, o.p.s., 2004. 194 s. ISBN 80-239-2106-1.

16. Charta dětských práv. (online) Platný
http://www.detskaprava.cz/soubory/Charta_detskych_prav.pdf, April 22, 2007
17. Intervenční centrum. (online) Platný
http://www.charitacb.cz/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=54&Itemid=89, April 13, 2007
18. Jak se zachovat v případě domácího násilí?. (online) Platný
<http://www.stopnasili.cz/jakse.htm>, January 25, 2007
19. Jelínek, Jiří. K trestněprávnímu postihu domácího násilí.(online) Platný
<http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika/2005/04/jelinek.html>, January 7, 2007
20. Kdo jsme. (online) Platný <http://www.dcjkc.cz/kdojsme.htm>, April 12, 2007
21. Kocourková, J. Vliv bolesti a ponižování na psychiku dítěte. In: „*Násilí na dětech*.“ „Násilí nezná hranice, ale zanechává stopy.“ Praha: Humanita-Profes, o.p.s., 2003, s.91-92
22. Legislativní změny. (online) Platný
<http://test.polar.cz/domacinasili/index.php?id=21>, February 8, 2007
23. Matějček, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. 223 s. Psychologická literatura. ISBN 80-04-25236-2.
24. Matějček, Z. Rodina – největší dar pro dítě. In: *Násilí na dětech*. „*Násilí nezná hranice, ale zanechává stopy*.“ Praha: Humanita-Profes, o.p.s., 2003, s.10-11

25. Matějček, Z., Dytrych, Z. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2002. 128 s. Pro rodiče. ISBN 80-247-0332-7.
26. Naše služby. (online) Platný <http://www.dcjkc.cz/sluzby.htm>, April 14, 2007
27. Navazující služby. (online) Platný http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=25
6, February 4, 2007
28. Novotná, V. *Sociálně právní ochrana dětí*. 1. vyd. Praha: Institut pro místní správu Praha, 2001. 82 s.
29. O nás. (online) Platný <http://www.ditevkrizi.cz/onas.php>, April 12, 2007
30. Opatření týkající se domácího násilí v Rakousku 1/2001. (online) Platný <http://bkb.juristic.cz/80334/old>, April 12, 2007
31. Protective/Restraining orders. (online) Platný http://www.domacinasili.info/cze/vzdelavaci_aplikace/Restraining%20orders.htm, April 2, 2007
32. Rakouský model vykazání. (online) Platný http://www.domacinasili.info/cze/vzdelavaci_aplikace/Rakousky_model.htm, April 2, 2007
33. Richterová, Ivana. Domácí násilí se odehrává za zamčenými dveřmi. (online) Platný <http://www.tydenik-sondy.cz/archiv/index.htm>, February 8, 2007

34. Sedlák, J. Sociálně právní ochrana dětí v praxi, psychologické problémy domácího násilí. In: Násilí na dětech. „*Násilí nezná hranice, ale zanechává stopy.*“ Praha: Humanita-Profes, o.p.s., 2003, s.91-92
35. Sestavení bezpečnostního plánu. (online) Platný <http://www.volny.cz/bona-linka/plan.html>, April 7, 2007
36. Smith, H. *Děti a rozvod*. Přel. H. Loupová. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2004. 184 s. Přel. z: Children, feelings and divorce. ISBN 80-7178-906-2.
37. Šedivá, M., Vitoušová, P. *Interdisciplinární přístup k řešení případů domácího násilí na komunitní úrovni : model Bílého kruhu bezpečí ověřený pilotním projektem v Ostravě v letech 2003-2004*. 1.vyd. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2005. 47 s. ISBN 80-239-5441-5.
38. Train, A. *Nejčastější poruchy chování dětí. Jak je rozpoznat a kdy se obrátit na odborníka*. Přel. D. Tomková. 1.vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2001. 200 s. Přel. z: Children Behaving Badly. Could My Child Have a Disorder? ISBN 80-7178-503-2.
39. *Typové standardy pro činnost intervenčních center, návrh*. Ostrava: Bílý kruh bezpečí o.s. v rámci projektu „Hráz“ – Pomoc obětem domácího násilí a zvláště zranitelným obětem trestných činů, 2006. 33 s.
40. Uhrová, Eva. Domácí násilí je porušování lidských práv. (online) Platný <http://www.tydenik-sondy.cz/200313/index.htm>, March 5, 2007
41. Úmluva o právech dítěte. (online) Platný <http://www.detskaprava.cz/soubory/umluva.pdf>, April 12, 2007

42. Úmluva o právech dítěte. (online) Platný
http://www.detskaprava.cz/pedagog/opravech_umluva.asp, April 12, 2007
43. Úvodní stránka. (online) Platný <http://www.dcjkc.cz/index.htm>, April 20, 2007
44. Vaníčková, E. Tělesné tresty dětí. In: Násilí na dětech. „Násilí nezná hranice, ale zanechává stopy.“ Praha: Humanita-Profes, o.p.s., 2003, s.18-20
45. Výroční zpráva 2004. (online) Platný
www.ditevkrizi.cz/vyrocnizprava2004.doc, April 21, 2007
46. Zákon č. 135 ze dne 14. března 2006, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. (online) Platný
<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb06135&cd=76&typ=r>, March 4, 2007
47. Žáková, M. a kol. *Jak jednat v případech domácího násilí?* Brno: Liga lidských práv, 2004. 24 s. ISBN 80-239-2207-6.

8 Klíčová slova

Domácí násilí

Nezletilé dítě

Oddělení sociálně právní ochrany

Zákon č. 135/2006 o ochraně před domácím násilím

Intervenční centrum

9 Přílohy

DOTAZNÍK - PRO DĚTI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Dobrý den,

jmenuji se Petra Matkovská a jsem studentkou Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity, obor: Rehabilitace - psychosociální péče o postižené děti, dospělé a staré osoby. Téma mé diplomové práce je Domácí násilí z pohledu nezletilého dítěte. Praktická část této práce je zaměřena mimo jiné na samotný výskyt domácího násilí a povědomí dětí o něm. Tyto informace budou využity jen pro účel diplomové práce. Dotazník je zcela anonymní.

Prosím Vás tedy o vyplnění tohoto dotazníku a navrácení do 31.3. 2007.

Děkuji.

1. Slyšely jste někdy o pojmu domácí násilí?
  - a) ano
  - b) ne
  - c) nevím

2. Setkaly jste se někdy s nějakými formami domácího násilí? (ponižování, bití, nadávky...)
  - a) ano – uveďte příklad
  - b) ne

3. Co si pod tímto pojmem představujete?
  - a) opakované nadávky, hádky v rodině
  - b) opakované bití, tahání za vlasy v rodině
  - c) opakované nadávky, hádky, bití, tahání za vlasy .....
  - d) nevím, co si mám představit

4. Byly jste někdy svědkem opakovaného napadení jednoho z rodičů (např. mezi : matka – přítel, otec – přítelkyně, babička – děda....)?
  - a) ano
  - b) ne

5. Myslíte si, že opakované bití, urážky, ponižování....jsou vhodným prostředkem potrestání?
  - a) ano – proč.....
  - b) ne – proč.....

6. Jaké si myslíte, že jsou příčiny domácího násilí?
.....

7. Co si myslíte, že může zvýšit agresivitu v rodině?(možnost více odpovědí)
  - a) alkohol, drogy
  - b) stres, problém v práci
  - c) jiné.....

8. Co uděláte, pokud se stanete svědky domácího násilí?
- a) oznámíte to ve škole
  - b) oznámíte to někomu v rodině
  - c) oznámíte to někomu jinému
  - d) neuděláte nic
9. Víte, kam se obrátit pro pomoc v případě domácího násilí?
- a) ano
  - b) ne
  - c) nevím
10. Kde byste zjistily, kam se pro pomoc obrátit? (možnost více odpovědí)
- a) Tv
  - b) internet
  - c) tisk
  - d) jiné.....
11. Účastnily jste se někdy diskuze na téma domácí násilí?
- a) ano – kde.....
  - b) ne
12. Víte, kde je nejbližší zařízení, které poskytuje pomoc obětem domácího násilí?
- a) ano – kde.....
  - b) ne

DOTAZNÍK PRO PRACOVNÍKY SPOD

Dobrý den,

jmenuji se Petra Matkovská a jsem studentkou Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity, obor: Rehabilitace - psychosociální péče o postižené děti, dospělé a staré osoby. Téma mé diplomové práce je Domácí násilí z pohledu nezletilého dítěte. Praktická část této práce je zaměřena mimo jiné na činnost oddělení sociálně – právní ochrany dětí a intervenčních center v souvislosti s přijetím Zákona č. 135/2006 o ochraně před domácím násilím. Vedoucím mé práce je Mgr. Petr Studenovský. Tyto informace budou využity jen pro účel diplomové práce. Dotazník je zcela anonymní. Prosím Vás tedy o vyplnění tohoto dotazníku a navrácení do 31.3.2007.

Děkuji.

1. Setkáváte se s domácím násilím?

- a) ano
- b) ne

2. Účastnili jste se odborných přednášek na téma domácí násilí?

- a) ano
- b) ne

3. Účastnili jste se odborných přednášek v souvislosti s přijetím Zákona o ochraně před domácím násilím?

- a) ano
- b) ne

4. Účastníte se přednášek na téma Domácí násilí pravidelně?

- a) ano
- b) ne

5. Víte, co obsahuje Bezpečnostní plán pro oběti domácího násilí?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

6. Kde vyhledáváte informace o domácím násilí?(možnost více odpovědí)

- a) Tv, tisk
- b) internet
- c) přednášky
- d) jiné.....

7. Spolupráce se součinnými orgány je :

- a) velmi dobrá
- b) dostačující
- c) nedostačující

8. Je v rámci vašeho oddělení vyškolen specialista zabývající se problematikou domácího násilí?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

9. Doporučení klientům, kteří jsou obětí domácího násilí podáváte ve formě:

- a) ústní
- b) písemné
- c) kombinace
- d) jiné.....

10. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání je :

- a) středoškolské
- b) vysokoškolské

11. Oblast Vašeho vzdělání je :

- a) sociální
- b) zdravotnická
- c) právnická
- d) kombinace
- e) jiná.....

12. Považujete Zákon o ochraně před domácím násilím za přínosný?

- a) ano
- b) ne

13. Myslíte si, že se přijetím Zákona o ochraně před domácím násilímlepší ochrana osob, jež se domácí násilí týká?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

14. Myslíte si, že se přijetím Zákona o ochraně před domácím násilím počet případů:

- a) sníží
- b) zvýší
- c) stejný
- d) nevím

15. Myslíte si, že pomoc obětem domácího násilí je kvalitní?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

16. Myslíte si, že je v kraji dostatek odborných pracovníků, zabývajících se problematikou domácího násilí?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

17. Myslíte si, že je v kraji dostatek zařízení pro pomoc obětem domácího násilí?
- a) ano
  - b) ne
  - c) nevím